

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

ALMA MATER

2015. gada rudens / 3

www.lu.lv

Teoloģijas fakultātes
dekāne **Dace Balode**

Rīcības brīvība jaunajiem
Latvijas zinātniekiem

Kāpēc vieni pāri precas
un citi nē

Jaunā dabaszinātņu
mājvieta Torņakalnā

Ziedošā kultūra
LU Botāniskajā dārzā

Mīlie draugi!

Latvijas Universitātes misiju ietver tās devīze «Zinātnei un tēvzemei».

Mūsu misija tiek pildīta, ja Latvijā zina: Universitātē esmu studējis es, mani vecāki vai paziņas, es gribu, lai tur studētu mani bērni. Mūsu misija tiek pildīta, ja Latvijā zina: Universitātē strādā pasaulē pazīstami zinātnieki, par kuru atklājumiem es lepojos un kuri nes Latvijas vārdu pasaulē.

LU bagātība ir cilvēki – katrā fakultātē un institūtā ir pozitīva pieredze, katrs darbinieks var dot ieguldījumu kopējo mērķu sasniegšanai. Līdzšinējā darbība ir veicinājusi LU attīstību un sagatavojusi pārmaiņas, izaugsmes iespējas. Tās ir bijušas un būs kompetentas, balstītas uz zināšanām un analīzi, piemēri šādai darbībai ir pašlaik īstenojamais institucionālās attīstības projekts un Torņakalna akadēmiskās apmetnes izveide. Torņakalna Dabas mājā jau 7. septembrī uzsāks darbu bioloģijas, ķīmijas, ģeogrāfijas, ģeoloģijas, farmācijas un optometrijas studenti un pasniedzēji; iekārtosies sešu Valsts nozīmes pētniecības centru laboratorijas. 18 mēnešos pabeigtais celtniecības projekts ir izcils piemērs tam, ko iespējams paveikt, ja mūsdienu celtniecības tehnoloģijas ir prasmīgu būvnieku rokās. Paldies LNK industries un LU projekta vadības komandai! Paldies arī visiem LU darbiniekiem, kas ir veltījuši daļu no savām vasaras atpūtas dienām, lai pārvestu uz Torņakalnu vispirms jau studiju laboratorijas un saplānotu nodarbības Dabas mājā. Pārceļšanās dos līdz šim vēl nebijušas iespējas zinātnes nozaru un studiju programmu sadarbībai. Tās jāattīsta, nākamajos sešos gados veidojot Torņakalnu par pilnvērtīgu universitātes pilsētiņu un uzceļot tur vēl divas ēkas tiem eksakto zinātņu un medicīnas pārstāvjiem, kuriem Dabas mājā vietu nepietiek, kā arī sociālo un humanitāro zinātņu studentiem. Zinātne un studijas jāatbalsta Tehnoloģiju pārneses infrastruktūras centram dzīvības un materiālzinātņu jomā, sporta būvēm, arī sociālajai infrastruktūrai, kas jāveido sadarbībā ar privātajiem investoriem.

LU rektora un administrācijas darba mērķis ir radīt akadēmisko vidi, kurā gribētu strādāt un veidot karjeru Latvijas un ārvalstu speciālisti, studēt Latvijas un ārvalstu jaunieši, kur pēc padoma nāktu uzņēmēji un politiķi. Administrācijas ikdienas uzdevums – atbalstīt un atrast darbinieku un studentu potenciālu.

LU izaugsmei nav objektīvu šķēršļu, ir jāstrādā, lai veicinātu konkurētspēju zinātniskajā darbībā, piesaistītu un saglabātu studentus, veidotu jaunu studiju piedāvājumu, stāstītu par LU sasniegumiem. Šī mērķa sasniegšanai nepieciešama daudzdisciplināru pētījumu un studiju, zinātņietilpīgu pakalpojumu un tehnoloģisko risinājumu sinerģija.

No divām iespējām:

- pielāgošanās, jostas savilkšana un izpildītāja loma vai
 - inovācijas, izaugsme un līdera pienākumi
- es un mana komanda izvēlamies izaugsmi.

Latvijas Universitātes rektors prof. Indriķis Muižnieks

Ludmila Judina

Vai pasaule nekļūs nabadzīgāka, ja tajā neskanēs sievietes balss?

3

Ilona Vilcāne

Rīcības brīvība un radoši apstākļi jaunažiem Latvijas zinātniekiem

6

Kārlis Miksons

Pētīs Kurzemes hercogistes laika dzelzs manufaktūras

9

Anete Bertholde

Antropologi skaidro, kāpēc vieni pāri precas un citi nē

12

Dinija Jemeljanova

Botāniskais dārzs – vieta, kur ziedēt kultūrai

16

Ludmila Judina

Latvijas un ASV universitātēm ir vairāk kopīga, nekā domājam

19

Anete Bertholde

Latvijas Universitātes Dabaszinātņu Akadēmiskais centrs Torņakalnā – uzcelts!

22

Natalja Kornišova

Iemācījās uzņēmējdarbības vadību un ieguva finansējumu sava biznesa attīstībai

26

Agita Šmitiņa, Sarmīte Voitkāne

Mentoring Latvijas Universitātē – ieguvēji ir visi!

28

Aktuāli notikumi Latvijas Universitātē no maija līdz augustam

30

Latvijas Universitātes izdevums. Iznāk kopš 25.09.1922.

ISSN 1691-8185. Reģistrācijas apliecība Nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2015

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz izdevumu obligāta

Izdevumu sagatavojis: LU Preses centrs, LU Akadēmiskais apgāds

Raiņa bulvāris 19–127, Rīga, LV-1586

Tālrunis: 67034329, e-pasts: info@lu.lv

www.lu.lv/almamater

Atbildīgās par izdevumu: Gundega Preisa, Ilona Vilcāne

Rakstu autori: Anete Bertholde, Dinija Jemeljanova, Ludmila Judina, Natalja Kornišova, Kārlis Miksons, Agita Šmitiņa, Ilona Vilcāne, Sarmīte Voitkāne

Tulkojums angļu valodā: Andra Dambergā

Fotogrāfs: Toms Grīnbergs, LU Preses centrs

Maketētāja: Ieva Tiltiņa

Korektore: Gita Bērziņa

Vāka foto: LNK Industries

Vai pasaule neklūs nabadzīgāka, ja tajā neskanēs sievietes balss?

Ludmila JUDINA

Dace Balode, asociētā profesore bibliskajā teoloģijā, ir kļuvusi par pirmo sievieti – dekāni Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē. Viņa cīnās par sieviešu ordināciju Latvijā un darbojas Latvijas Luterāņu sieviešu teologu apvienībā – sievietes vieta kristietībā ir nozīmīga viņas zinātniskās pētniecības lauka daļa. Par to, kāpēc sievietēm būtu vai nebūtu jāklūst par mācītājām, un arī par citām ticības tēmām sarunājamies saulainā augusta pirmdienas rītā. Runājot par Dievu, šķiet, arī Dace izstaro gaismu, siltumu un ticību, ka viss būs labi.

Jūs ticat Dievam?

Ar vienu vārdu es teiktu «jā», kaut gan ticība vispār nav kaut kas tāds, ko ar vienu vārdu var aprakstīt. Sadalījums «cilvēki, kas tic Dievam» un «cilvēki, kas netic» ir pārāk vienkāršots. Nav jau tā, ka ir tikai melns un balts. Ir milzu plejāde ar dažādām cilvēku nostādnēm un atbildēm, ko viņi priekš sevis ir atraduši. Es pretotos pret tādu sadalījumu, tas nav tik vieno-
nozīmīgi.

Kā jūs nonācāt pie teoloģijas studijām?

Skolas pēdējos gados manas biedrenes bija atradušas ceļu uz baznīcu – gāja uz iesvētes mācībām un kristījās. Caur viņām arī es iesaistījos tajā visā. Toreiz gāju pie mācītāja uz iesvētes mācībām, un man likās, ka viss, ko viņš saka, ir ļoti interesanti, likās – jā, tā arī ir, kā es līdz šim to nebiju pamanījusi?

Man ļoti gribējās kaut ko studēt saistībā ar to, ko biju dzirdējusi baznīcā, – kopt savu ticību.

Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas gada grāmatā izlasīju, ka ir atvērusies Teoloģijas fakultāte. Tas bija tikko kā noticis. Izlasot ziņu, tapa skaidrs, ka esmu atradusi meklēto.

Tajā laikā man ne prātā nenāca, ka ir mācību iestāde, kas veidota uz luteriskā semināra bāzes un sagatavo mācītājus. Tikai iestājoties Universitātē, ieraudzīju, ka tur ir cilvēki, kuru mērķis ir kļūt baznīcā par mācītājiem. Labi, ka es to uzreiz nesapratu. Varbūt toreiz būtu nobijusies un domātu, ka tas nav priekš manis. Es nācu studēt teoloģiju savas intereses pēc. Starp citu, mūsdienās to dara lielākā daļa studentu – nāk studēt teoloģiju savu reliģisko interešu dēļ, nevis ar mērķi pēc tam kļūt par kaut ko.

Bet sabiedrībā joprojām ir izplatīts uzskats, ka teoloģiju studē tie, kas vēlāk kļūst par mācītājiem.

Tā, jā, sen jau vairs nav. Teoloģijas studentiem nav obligāti jāsaista sava dzīve ar darbu baznīcā. Liela daļa cilvēku nāk studēt teoloģiju, lai meklētu atbildes uz eksistenciāliem jautājumiem, lai meklētu savu dzīves ceļu. Cilvēki šeit meklē garīgas atbildes.

Filozofi uzdod sev līdzīgus jautājumus, bet teoloģijas studijās uzreiz pasaka – mēs šeit runājam par reliģiju. Par pasaules skatījumu, kas redz kaut ko vairāk nekā tikai materiālo pasauli un rēķinās ar ārpusaulīgumu.

Kas tad ir teoloģija, un kāpēc tā būtu jāstudē? Katru gadu šai studiju programmai ir mazs konkurss.

Protams, mums nekad nebūs tāda konkurence kā citās fakultātēs, kur ir izcilas vai labākas iespējas pēc studijām iegūt ļoti labi atalgotu darbu. Lielākais pievilcības moments studijām pamatā ir cerības uz labi atalgotu darbu. Protams, uz Teoloģijas fakultāti nāk arī cilvēki, kas vēlas studēt budžetā, lai arī tie noteikti nav vairākums. Strādāsim ar to, ko Dievs dod. Un es teiktu tā, ka varbūt kāds, kas atnāk šeit, lai mācītos bez maksas, būs pēc tam laimīgs. Vienīgais priekšnoteikums – jāsaprot, ka teoloģijas studijas nav pastaiga pa plāvu, tas ir ļoti smags darbs. Ja kāds ir gatavs to darīt, viņš pilnīgi noteikti kaut ko iegūs. Pirmkārt, valodu zināšanas – studiju laikā ir jāmacās grieķu valoda, lai lasītu pirmkristiešu un arī baznīcas vēstures tekstus; ir jāmacās senebreju valoda, lai lasītu Veco Derību. Maģistrantūrā ir latīņu valoda. Mācāties mazliet arī modernās valodas, bet lielākā daļa literatūras ir angļu vai vācu valodā. Mēs neesam valodu fakultāte, bet valodu bagāža ir nepieciešama, lai darītu pamatdarbu – pētītu un patstāvīgi strādātu ar cilvēcei tik nozīmīgiem tekstiem – Bībeli un reliģiskiem pamattekstiem.

Izglītībā un pasaules uzskatu veidošanā vispār ir būtisks mēģinājums tikt klāt oriģināltekstam. Tas nav tikai attiecībā uz Bībeles tekstu – iepazīstot kultūras, jāveido priekšstats ne tikai no tā, ko kāds ir atstāstījis, bet jāmēģina pašam tikt klāt – izlasīt un izprast. Tas ir būtiski, jo tad var kritiski izvērtēt to, kas visapkārt tiek teikts. Tieši attiecībā uz Bībeli – tam, kas tur ir sarakstīts, ir milzum daudz interpretāciju. Par daudziem vissīkākajiem vārdiņiem, par vienu mazu «un» Vecajā Derībā ir sarakstīti komentāri un disertācijas – ko tas nozīmē, kā tas ir darbojies. Un tā ir ļoti liela vērtība, ja pats vari skatīties un vērtēt, nevis uzticēties pseidozināšanām: man tur viens ir teicis, esmu kaut ko dzirdējis... Nav jātic visam, ko pētnieks ir rakstījis, svarīgi būt dialogā ar to. Zinātne ir kopdarbs, viens zinātnieks nav tas, ka nosaka visu. Zinātne ir nemītīgs komandas darbs.

Foto no privātā arhīva

Latvijas Universitātes
73. konferences Teoloģijas
un reliģiju zinātnes sekcijā
2015. gada 11. februārī

Cik daudz zūd tulkojumā?

Procentos nepateikšu. (*Smejas.*) 2012. gadā ir iznācis jauns Bībeles izdevums. Prieks par kolēģiem. Daudzas lietas ir daudz tiešāk iztulkotas, nav liekvārdības, kas ir vecajā tulkojumā. Nav tā, ka, lasot oriģinālo tekstu, visu var saprast – nepieciešamas konteksta zināšanas. Jo nav teikts, ka, izlasot oriģinālo tekstu, uzreiz visu var saprast, ar to nepietiek. Tas arī pieder pie šīm studijām – iegūt zināšanas par kontekstu, par to, kā laika gaitā teksts ir ticis interpretēts, kā atnācis līdz mūsdienām, kāpēc mēs domājam tā, kā domājam. Jāsaprot teksta iedarbības vēsture – teoloģisku priekšstatu veidošanās cauri gadsimtiem.

Teksta lasīšanu vienmēr ietekmē tas, ko autors ir rakstījis, ko gribējis pateikt. Patiesībā mēs to īsto autoru vairs nevaram atrast. Un lasītājs, lasot tekstu, pats konstruē tā nozīmi. Tulkojums savā veidā ir darbs no tulkotāja puses. Tulkotājs arī ir lasītājs, kas veido savu teksta nozīmi. Tāpēc nav tādas objektīvas teksta nozīmes, kas visos laikos ir vienāda.

Vai cilvēks katru reizi, lasot Bībeli, piedzīvo atklāsmi?

Atklāsme ir vēl sarežģītāks jēdziens. Var būt tā, ka, lasot Bībeli, var arī nepiedzīvot atklāsmi. Atklāsme ir zināšanas par Dievu, bet mēs tās neiegūstam pētījuma rezultātā – Dievs pats mums tās atklāj. Teoloģijā ir runāts par dabisko un pārdabisko atklāsmi. Piemēram, skatoties saulrietā, saproti, tur kaut kam ir jābūt. Dieva nojausmas, ko iegūsti no savas dzīves un piedzīvojumiem, būtu dabiskā atklāsme. Pārdabiskais nāk no augšas, tā ir iedvesma, atklāsme, kas cilvēku satver, un tā pārsvarā ir Bībeles tekstos. Dalījums ir sarežģīts un nevajadzīgs. Ja tu nepiedzīvo savā dzīvē to, kas rakstīts Bībeles tekstos, tad tā nav atklāsme priekš tevis. Kas tad ir tās dabiskās nojausmas? Vai tās nav pārdabiskās atklāsmes? Mēs nekad neuzzināsim un nesapratīsim līdz galam, kā zināšanas par Dievu atnāk pie mums un kļūst par īstenību. Lai kā mēs mēģinātu racionalizēt, kā Dievs darbojas cilvēkā, kā darbojas šī pasaule – līdz galam to nevar saprast.

Ir kaut kas tāds, ko cilvēki piedzīvo, un tas viņiem liek teikt – jā, tas ir Dievs, tas, ko es piedzīvoju – tas ir Dieva pirksts. Tā ir ticība. Nevar tagad izdomāt ticēt Dievam un sekundē noticēt – tas, kā nonāc pie Dieva un secini, ka to dara Dievs, ir noslēpums.

Visu jūsu darbu virza ticība un pārliecība.

Jā. Būtībā es atšķirtu teoloģiju no reliģiju pētniecības. Teoloģija ir darbs, ko cilvēki pilda noteiktā tradīcijā, veicot savu pētniecību un apzinoties sevi kā noteiktas reliģijas piederīgos.

Bet var skatīties uz reliģiju no ārpusē. Neatkarīgi no savas pārliecības es varu skatīties un pētīt citas reliģijas – tā ir

reliģiju pētniecība. Lai gan šis it kā skaidrais nodalījums ne-maz tik skaidrs nav. Teoloģiskais darbs ir pētīt kristīgo teoloģiju, kristīgos tekstus ar nolūku kalpot tradīcijai, ņemt arī ārējo perspektīvu un integrēt to. Tomēr arī reliģijpētniecībā nevar izkāpt no sevis.

Kā pasniedzēja jūs katru gadu satiekat jaunus studentus un redzat, kā studiju laikā viņos notiek izmaiņas.

Ir ļoti dažādi. Ir tādi studenti, kas nonāk šeit un saka – fakultāte ir atvērusi jaunus apvāršņus. Ir tādi, kas atnāk un visu laiku ir nedaudz kritiski. Ir cilvēki ar savu nostāju: «mēs to zinām labāk, nekā mums stāsta». Notiek karstas diskusijas savā starpā, ar pasniedzējiem, bet tieši tas ir lieliski – viedokļu dažādība auditorijā un tas, ka viedokļu dažādība var būt.

Ļoti bieži, runājot par reliģiju, ir iedalījums pareizajos un nepareizajos viedokļos. Vislabākais, kas mums ir, – vide, kur cenšamies pieļaut dažādo viedokļu iespējamību.

Pārliecināt kādu ar «tev nav taisnība» nav mūsu mērķis. Mēs šeit nemēģinām veidot cilvēka pārliecību. Saskaroties ne tikai ar pasniedzēju viedokļiem, bet arī ar visu teoloģijas pētniecības un filozofijas bagāžu, protams, skatījumam uz dzīvi un lietām ir jāpaliek plašākam. Konfrontējot ar pretējo viedokli, personīgajam viedoklim ir jābūt izaicinātam, ir jāveidojas.

Nesen jūs kļuvāt par Teoloģijas fakultātes dekāni. Kā jaunais amats ir izmainījis jūsu dzīvi?

Es vairs naktīs neģuļu. (*Smejas.*) Atbildības sajūta ir ļoti liela, es vēl īsti nezinu, kā tas izmainījis manu dzīvi, to es redzēju nākamajos četros gados. Tas, ko esmu piedzīvojusi līdz šim, ir drīzāk moments līdz startam. Šāviens aizies rudenī. Tad viss sāksies.

Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes vēsturē jūs esat pirmā dekāne sievietē. Vai tādēļ izjūtat sabiedrības spiedienu?

Nē, un man ir jāsaka, šī ziņa ir tā izskanējusi, bet dekāna izvēlēšanas procesā Teoloģijas fakultātes domē dzimumam nebija lielas nozīmes. Tas ir vispozitīvākais, kas var būt. Viens variants ir teikt, ka tikai vīrietim ir jābūt vadošā amatā, otrs – ka jābūt kādām sievietēm kvotām, t. i., jāpanāk dzimumu līdzsvaru. Bet vislabākais variants, kad šim jautājumam nav nekādas nozīmes. Viss ir tikai kompetences, personīgo rakstura iezīmju ziņā u. tml.

Bet masu medijos tas tiek pozicionēts tieši šādi.

Tas nav slikti, jo tā tas ir. Teoloģijas fakultātē pirms kara nebūtu bijusi iespējama sievietē dekāne. Toreiz teoloģijas pasniedzēji bija tikai vīrieši, lai gan teoloģiju studēja arī sievietes. Tad bija liels pārtraukums, kas beidzās tikai 1990. gadā. Pirmie, kas šeit pasniedza, bija luteriskā semināra pasniedzēji, fakultāte izveidojās uz luteriskā semināra bāzes. Tad arī fakultātē praktiski bija tikai vīrieši. Pirmās sievietes fakultātē bija valodu pasniedzējas, dažkārt šeit nāca pasniegt kāds no filozofiem. Laika gaitā veidojās jaunā pasniedzēju paaudze.

Šobrīd pasniedzēju skaita ziņā esam pusi uz pusi. Un man šķiet, tam nav nozīmes, pasniedzējs ir vīrietis vai sievietē, ja ir šāds līdzsvars.

Pastāstiet, lūdzu, par jūsu iecerēm fakultātes attīstībā! Kādi ir nākotnes plāni un mērķi?

Kardinālu izmaiņu nebūs. Es gribētu stiprināt mūsu pētniecības lauku teoloģijā un reliģiju pētniecībā. Šobrīd studiju programmā lielāka vieta ir ierādīta teoloģijai, un tā tam arī jābūt.

Es gribētu tomēr vēl arī attīstīt reliģijpētniecību atbilstoši procesiem sabiedrībā. Kristietība ir mūsu bāze un kultūrvides būtiskākā reliģija, bet es paredzu, ka nākotnē viss varētu kļūt daudzveidīgāks. Vajag arī citas reliģijas, kurās gribam specializēties.

Jūsu pētniecības lauks ir tieši Bībele. Vai nav tā, ka jūs Bībeli jau zināt no galvas?

(*Smejas.*) Nē, tā noteikti nav. Un dažreiz jāsecina, ka vecums nenāk viens un to, ko biju zinājusi, esmu aizmirsusi. Gribētu teikt, ka Bībele tiešām ir ļoti bagāta. Katrreiz lasot, tur ir arvien jaunas šķautnes, ko atklāt. Arī pētniecībā es vienmēr domāju par literatūras kalnu, kas par to jau ir sarakstīts, un cik tajā sekundārajā interpretācijas laukā būtu, ko pētīt. Ir tik daudz, ko pētīt un bezgalīgi daudz, ko darīt.

Jūs nodarbojaties arī ar tulkošanu.

Ir iznācis Bībeles jaunais tulkojums. Bet ir daudz vairāk tekstu, pirmkristīgie teksti, kas nav iekļauti kanonā. Latvijā šie teksti vēl nav iztulkoti latviski. Tur ir ļoti daudz, ko darīt. Šos tekstus var tulkot ne tikai teologi, bet arī filologi, kam ir tāda interese. Bet, protams, ir jāzina konteksts, lai nekļūdištos tulkojumā.

Pastāstiet, lūdzu, par sieviešu ordināciju Latvijā!

Šogad sieviešu ordinācijai Latvijā aprit 40 gadi. 12. septembrī būs konference, kas notiks Latvijas Lutera draudzē Rīgā – būs dievkalpojums un neliela konference. Mēģināsim atzīmēt šo svarīgo notikumu, kas ir noticis 1975. gadā. Bet vēsture ir senāka – uzreiz pēc kara arhibīskaps Kārlis Irbe piedāvāja sievietei ordināciju, bet viņa šo piedāvājumu noraidīja, sakot, ka kļūs pārāk lepna, ja būs pirmā.

Šis jautājums nekad tā līdz galam nav bijis izdiskutēts baznīcā, sieviešu ordinācija vienmēr ir bijusi atkarīga no tā, kāds arhibīskaps ir bijis. Domāju, pēc kāda laika situācija Latvijā varētu mainīties. Galvenais arguments, kas iespaidoja sieviešu ordināciju: ka tas ir pret Bībelē rakstīto un Dieva iedibināto kārtību. Tur ir piesaukti Bībeles teksti par to, ka sievietei draudzē ir jāklusē.

Ja konsekventi gribam pieturēties pie šiem tekstiem, tad būtu jāiet atpakaļ uz sabiedrības kārtību, kāda valdīja 1. gadsimtā Vidusjūras reģionā. Daži no tekstiem, kur sievietei ir jāklusē draudzē, jā. Bet viņai ir jāklusē draudzē tāpēc, ka sieviete tajā laikā klusē visās citās vietās arī. Viņai jāklusē baznīcā, jo tas atbilst tā laika sieviešu uzvedības normām.

Daži tā laika draudzē teica: «Mēs darīsim tāpat, kā dara visapkārt sabiedrībā.» Attiecinot to uz mūsdienām, sievietēm būtu jāklusē ne tikai draudzē, bet arī skolā un žurnālistikā, un citās vietās. Un šobrīd ir tā, ka sievietes visur citur runā. Tad kāpēc viņām būtu jāklusē baznīcā? Sievietes baznīcā bieži vien dara to pašu darbu, ko vīrieši, bet nedrīkst sevi saukt par mācītājām.

Vai mūsdienās sieviešu ordināciju var uzskatīt par feminisma atzaru? Tā ir cīņa par vienlīdzību vai tomēr vēlme parādīt, ka sieviete arī mīl Dievu un spēj Dievam kalpot?

Ja kāds man precīzi var nodefinēt, kas ir feminisms, tad es pateikšu, vai sieviešu ordinācija ir daļa no feminisma vai nav. Protams, tā ir daļa no sieviešu cīņas par vienlīdzību, bet jāsaprot, kas ir tā cīņa. Paskatoties 19. gadsimtā, laikā, kad sievietes, piemēram, nedrīkstēja studēt, nedrīkstēja strādāt vai drīkstēja strādāt tikai noteiktus darbus. Viss, kas kaut kādā mērā mums šodien ir, veidojies kā sieviešu kustības pamats! Tajā var saredzēt, ka pasaule iet uz galu, bet var arī teikt, ka

sabiedrība attīstās un iet uz priekšu. Sieviete ienāk baznīcā un altārī kā mācītāja, un tā ir daļa no šīs sabiedrības attīstības, kas ir iesākusies modernā laikā. Atsaucoties uz Bībeli, piemērs tam, ka arī pirmdraudzē sievietes nav klusējušas, ir pravietes. Viņas uzstājās un sludināja draudzē – praviešu amats tajā laikā ir bijis viens no galvenajiem. Kas tiek saprasts ar vārdu «pravietis»? Tas, ka cilvēks runā un sludina, Dieva iedvesmots, un tas acīmredzot ir bijis neatkarīgi no tā, vai tas ir bijis vīrietis vai sieviete. Šajā ziņā redzam, ka Dieva gars pats nešķiro pēc dzimuma, pie kā nākt. Tās ir mūsu cilvēciskās cīņas, tā nav Dieva cīņa. Dievam ir prieks par to, ka tiek sludināts, ko Dieva gars vēsta, vienalga, vai to dara vīrietis vai sieviete.

Tas nav tāpēc, ka sieviete ir vājāka vai ļaunāka, jo klausījusi čūskai Ēdenes dārzā?

Ilgu laiku tas bija viens no galvenajiem argumentiem sievietes pakārtotajai lomai. Ja skatāmies uz to no šāda punkta, varam arī atcerēties Akvīnas Tomu, kas rakstījis, ka sieviete rodas dabas kļūdas rezultātā. Vai mēs gribam pārņemt šādus priekšstatus? Protams, baznīca var pastāvēt un pastāvēt arī tad, kad sievietes netiek ordinētas. Pasaule no tā nesabruks, bet vai tā pasaule nekļūs nabadzīgāka, ja šeit neskanēs sievietes balss?

Bet vai sabiedrība ieklausīsies tajā, ko sludina sieviete?

Uzskatāms piemērs ir mūsu tuvākie kaimiņi. Igaunijā ordinē sievietes, un izrādās, ja no šī jautājuma neuztaisa problēmu, tad tā tāda arī nav. Protams, vienmēr būs kāds, kas teiks, ka tas nav pieņemami. Viena kolēģe no Tartu teica, ka tad, kad cilvēki nāk laulāties, viņa jautā, vai pārim nav iebildumu, ka viņus laulā sieviete. Pēc laulībām cilvēki nāk klāt un saka – nevarējuši iedomāties, ka var būt tik labi u. tml. Cilvēki iegūst pieredzi un ierauga, ka tas ir pilnīgi normāli. Lielākā daļa draudžu, kur sievietes ir kalpojušas vai kalpo, viņas akceptē kā mācītājas. Es nāku no Kuldīgas, kur ilgu laiku bija sieviete mācītāja, un toreiz man pat prātā neienāca, ka tā varētu būt problēma. Bet, ja tu to tikpat kā neredzi un nepiedzīvo, tad tas var likties svešādi un pirmajā brīdī nepieņemami. Igaunijā savulaik kā arguments pret sieviešu ordināciju tika minēts, ka sievietes balss nav piemērota sludināšanai, jo sievietes klusi runā. Bet beigu beigās, kad runa ir par saturu, tam, kas sievieti un vīrieti atšķir bioloģiski, nav tik liela loma.

Jūs esat atvērta jaunajai pieredzei.

Esmu viena no cīnītājām par šo jauno pieredzi. Tas ir ļoti būtiski. Latvijā ir sievietes mācītājas. Izcils paraugs, kādam jābūt mācītājam – vīrietim vai sievietei, ir, piemēram, mācītāja Vaira Bitēna. Tagad viņa jau pensijā. Tādus cilvēkus kā viņa reti var sastapt. Ļoti žēl, ja tādiem cilvēkiem nav iespējas rasties vai veidoties un dalīties savā pieredzē.

Would the world become poorer with no sound of the female voice?

Dace Balode, Associate Professor of Biblical Theology, is the first woman to become the Dean of the Faculty of Theology. She talks about her new post and the faculty development plans, promising that radical changes are not anticipated. The Associate Professor discusses theological studies and research of religion, and mentions that the reasons why people come to study theology are not always associated with a future plan to work in the church. D. Balode is one of the fighters advocating for women's ordination in Latvia, recalling that the first woman has been ordained here 40 years ago and emphasizes that God does not «sort» people according to gender, therefore, unless this issue is artificially constructed as a problem, no difficulty exists.

Projekta vadītāja Elmīra Zariņa iepazīstina ar projekta rezultatīvajiem rādītājiem 2015. gada 26. jūnijā

Rīcības brīvība un radoši apstākļi jaunajiem Latvijas zinātniekiem

Ilona VILCĀNE

Šī gada vidū noslēdzās Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekts «Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē», kas sešu gadu laikā deva iespēju 828 Latvijas Universitātes (LU) doktorantiem un zinātniskā grāda pretendentiem saņemt mērķstipendijas.

Projekta rezultāti

ESF atbalstītais Darbības programmas papildinājuma 1.1.2.1.2. apakšaktivitātes «Atbalsts doktora studiju programmu īstenošanai» projekts «Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē» tika realizēts no 2009. gada līdz 2015. gada 30. jūnijam. Apakšaktivitātes mērķis bija visās izglītības tematiskajās grupās palielināt to speciālistu skaitu, kas ieguvuši augstāko kvalifikāciju (doktora zinātnisko grādu) un spējīgi plānot, radīt un ieviest ražošanā augstas tehnoloģijas produktus, kā arī produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, veicinot tautsaimniecības attīstību uz inovāciju pamata.

Atbalsts tika sniegts gan dabaszinātņu, gan sociālo, gan humanitāro zinātņu doktorantūras studentiem un zinātniskā grāda pretendentiem. Rezultātā sešu gadu laikā konkursu kārtībā 1517 mērķstipendijas tika piešķirtas 828 doktorantūras studentiem un zinātniskā grāda pretendentiem (jāņem vērā, ka viens cilvēks atbalstu varēja saņemt vairākkārt). No projekta uzsākšanas brīža atbalsta iegūšanai tika organizēti 14 konkursi un apgūti aptuveni 22 miljoni EUR. Visvairāk mērķstipendiju tika piešķirts dabaszinātņu blokā (635 mērķstipendijas), un nozare ar lielāko piešķirto stipendiju skaitu bija «Fizika, astronomija un mehānika» (118 mērķstipendijas).

LU rektors profesors Indriķis Muižnieks atzīst, ka projekts sniedza ļoti nozīmīgu ieguldījumu un stimulu jauno doktoru sagatavošanā Universitātē. To, ka projekts ir ļoti veiksmīgi realizēts, apliecina arī statistika, jo, kā norāda projekta vadītāja Elmīra Zariņa, no 588 atbalstītajiem zinātniskā grāda pretendentiem līdz 30. jūnijam 493 jeb 83,5% jau bija aizstāvējuši savu disertāciju. Jāņem vērā, ka daļai aizstāvēšana vēl tikai gaidāma. Arī Socioloģijas doktora studiju programmas

direktors profesors Tālis Tisenkopfs atzīst, ka stipendijas devušas labu ražu un Socioloģijas programmas jaunie doktori – stipendiju saņēmēji – pārsvarā turpina karjeru pētniecības un augstākās izglītības iestādēs.

Stipendijas saņēmēji – jaunie pētnieki

Stipendijas saņēma jaunie pētnieki gan dabaszinātņu, gan sociālo zinātņu un humanitāro zinātņu blokos. Katrs izstrādātais promocijas darbs ir unikāls ieguldījums Latvijas zinātnē un aptver visdažādākos tēmu lokus. Katrs no uzrunātajiem jaunajiem pētniekiem ar lielu aizrautību stāsta par sava promocijas darba rezultātiem un sasniegumiem, kā arī atzīst mērķstipendijas nozīmi darba tapšanas laikā.

Ilze Dimanta, kas mērķstipendiju saņēma gandrīz četrus doktorantūras studiju gadus, promocijas darbu **«Jēlglicerīna, laktozes izmantošana bio-ūdeņraža iegūšanai ar anaerobām mikroorganismu kultūrām un ūdeņraža savākšana no fermentācijas barotnes ar metālhidrīdiem»** vēl tikai aizstāvēs. Viņa atzīst, ka saņemtā mērķstipendija deva rīcības brīvību, jo ļāva pilnībā pievērsties pētniecībai, lai zinātniskos un radošos apstākļos labi paveiktu savu darbu, tai pašā laikā publicējoties, gatavojot zinātniskos rakstus, braucot uz konferencēm un semināriem: «Man ir laba sajūta par paveikto. Stipendija deva iespēju aktīvi strādāt Dzimtenē, kā arī realizēt papildu eksperimentālu darbu laboratorijās Tartu Universitātē Igaunijā un Lietuvas Enerģētikas institūtā. Prieks, ka varēju apspriest un prezentēt savu darbu jomas speciālistiem Vīnes Universitātē Austrijā. Esmu ļoti pateicīga šīs stipendijas organizatoriem un koordinatoriem par šādu tiešām fantastisku iespēju realizēšanu Latvijā. Šī stipendija ir konkurētspējīgs atalgojums, līdzīgs ir pieejams doktorantūras studentiem ārzemēs.»

Pētījumus I. Dimanta veica gan Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un Biotehnoloģijas katedras laboratorijās, gan LU Cietvielu fizikas institūtā (CFI), sadarbojoties arī ar Ķīmijas fakultāti. Savā promocijas darbā viņa pētīja rūpniecības starpproduktu pārstrādi par ūdeņraža gāzi, izmantojot baktēriju vielmaiņu fermentācijas procesu. Jaunās pētnieces izmantotie substrāti bija biodīzeļa ražošanas atlikums jēlglicerīns, kā arī piena sūkalas, ko baktērijas var pārstrādāt bio-ūdeņraža

Didzis Kļaviņš

Ilze Dimanta. Foto: Tenis Dimants

gāzē, kas tālāk ir izmantojama kā enerģijas nesējs. Ilze kā optimālu šādi iegūta bio-ūdeņraža izmantošanas piemēru min rūpnīcas, kurās atkritumu substrāti jeb ražošanas blakusprodukti jēlglicerīns vai piena sūkalas īpaši izveidotos bioreaktoros ar baktēriju palīdzību tiktu pārvērsti ūdeņradī, kas savukārt tiktu izmantots kā enerģijas nesējs, lai caur kurināmo šūnu darbinātu, piemēram, kādu rūpnīcas sterilizatoru vai citu ierīci.

Interesanti, ka Ilzes darbā izmantotās baktērijas pamatā ir izolētas no Latvijas dabas – augsnes, dūņām un arī cilvēkiem: «Mērķis bija atrast visveiksmīgāk ūdeņradi producējošas baktērijas, kas pārstrādātu tieši Latvijā saražotos rūpniecības blakusproduktus, un noskaidrot veidu, kā vislabāk ūdeņradi uzkrāt šķidrumā, izmantojot metāla sakausējumus. Hibrīdus veidojošu metālu klātbūtne fermentācijas šķidrumā aktivizē baktēriju ūdeņraža sintēzes procesu, jo metālhidrīdi absorbē daļu fermentācijas barotnē izšķīdušā ūdeņraža.»

Ilze ir iesaistīta CFI pētniecības grupā, kas turpina ūdeņraža pētīšanu. Un, lai gan viņa uzskata, ka ir nepieciešams pēcdoktorantūras periods, kura laikā gūt pieredzi ārzemēs, citā augstskolā, Ilzes eventuālais mērķis ir darboties Latvijā: «Visu doktorantūras laiku ik pa laikam uzradās jauni cilvēki, studenti, ko vilināja mūsu komandas darbs un kas vēlējās pievērsties šai tēmai. Tāpēc esmu priecīga, ka ir izveidojusies laba bio-ūdeņraža pētnieku komanda.»

Didzis Kļaviņš promocijas darbu **«Ārlietu ministriju pārveide Baltijas un Skandināvijas valstīs 2004.–2012. gadā»** aizstāvēja šī gada aprīlī, lai iegūtu doktora zinātnisko grādu politikas zinātnē. Interese par diplomātiju viņam izveidojusies vairāku gadu garumā, nozīme bija arī iepriekšējām darba gaitām Latvijas Republikas Ārlietu ministrijā. Darbā analizēta Ārlietu ministriju pārveide un izmaiņu raksturs Baltijas valstīs (Igaunijā, Latvijā un Lietuvā) un Skandināvijas valstīs (Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā). Kā norāda D. Kļaviņš, svarīgi bija

saprast to, kā ir mainījušās Ārlietu ministrijas un, kas vēl būtiskāk, – kāda loma ir Ārlietu ministrijām mūsdienās, jo daudz tiek rakstīts par ārpolitiku un starptautiskām attiecībām, bet maz analizētas Ārlietu ministrijas un tas, kā tās mainās. Jaunais pētnieks izvirzīja hipotēzi par to, ka notiek atteikšanās no «vārtu sargātāja» pamatprincipa. Pētījumus viņš veica gan Igaunijā, gan Lietuvā, stažējies devās arī uz Orhūsas Universitāti Dānijā.

Didzis atzīst, ka mērķstipendijai doktorantūras laikā bija ļoti būtiska nozīme: «Tas ir milzīgs atspajds, jo dod iespēju lielāku uzmanību veltīt tieši studijām.» Viņš lasa lekcijas ne tikai LU Sociālo zinātņu fakultātes studentiem, bet arī Rīgas Juridiskajā augstskolā un plāno turpināt iesākto.

Gints Kučinskis promocijas darbu «**Nanostrukturēta LiFePO₄ tilpuma un plānslāņu litija jonu bateriju katodmateriālu pētījumi**» aizstāvēja augusta beigās. Darbā pētīts LiFePO₄ litija jonu bateriju katodmateriāls un tā plānās kārtiņas. Pētījumus viņš veica CFI, bet vienu gadu stažējās arī Vācijā Maks Planka institūtā, kas sniedza īpaši vērtīgu pieredzi. G. Kučinskis mērķstipendiju saņēma no otrā semestra, un viņš atzīst, ka, pateicoties tai, bija iespēja pievērsties tieši pētījuma tēmai un nemeklēt papildu iztikas avotus.

Gints Kučinskis

G. Kučinska darbā analizētas LiFePO₄ elektroķīmisko īpašību un uzlādes un izlādes ātrumspejas uzlabošanas iespējas, optimizējot sintēzi un eksperimentējot ar reducēta grafēna oksīda elektrovadošu piedevu. Pētījuma rezultāti sniedz paplašinātu izpratni par LiFePO₄ notiekošajiem fundamentālajiem litija injekcijas un ekstrakcijas procesiem un demonstrē priekšnosacījumus, kas nepieciešami LiFePO₄ katoda ātrumspejas uzlabošanai.

Kā norāda Gints, pēc darba aizstāvēšanas viņš ļoti labprāt paliktu Latvijā, jo ilgtermiņā redz sevi tieši Latvijā.

Linards Rozentāls izstrādāja promocijas darbu «**Sinodālais pārvaldes princips Latvijas evaņģēliski luteriskajā baznīcā 1948.–1984. gadā**». Kā norāda Linards, Latvijā kopš nacionālas evaņģēliski luteriskās baznīcas iekārtas veidošanās baznīcas vadības modelis bija koleģiāls un demokrātisks, tas bija sinodālais pārvaldes princips. Savukārt padomju varas gados

Linards Rozentāls.
Foto no privātā arhīva

šis demokrātiskais, koleģiālais aspekts tika ļoti būtiski ietekmēts un mērķis bija, lai baznīcu pārvaldītu ļoti šaurs cilvēku loks, kas padomju varai ļautu vieglāk ar to manipulēt un līdz ar to ļautu kontrolēt baznīcu. Linarda darba mērķis bija izpētīt sinodālā baznīcas pārvaldes principa ierobežošanas vēsturi un tā paplašināšanas mēģinājumus baznīcas vadības un pārvaldes sistēmā no 1948. gada, kad brīvvalsts laikā pieņemtā baznīcas satversme tika nomainīta uz jaunu, padomju varas izveidotu, līdz 1984. gadam. Autors norāda, ka vēlētos, lai viņa veikums būtu pieejams arī plašākam lasītāju lokam, iespējams, kā monogrāfija.

Runājot par saņemto mērķstipendiju, L. Rozentāls norāda gan uz tiešajiem, gan netiešajiem ieguvumiem: «Netiešie ieguvumi ir tādi, ka stipendija man palīdzēja un arī ļoti motivēja un iedvesmoja uzrakstīt promocijas darbu un pabeigt doktorantūras studijas maksimāli īsā laikā, kas ir četri gadi. Ikdienā esmu mācītājs Rīgas Lutera draudzē un arī kapelāns Bērnu slimnīcā, tāpēc darbs savā ziņā ir ļoti neplānojams un neprognozējams. Tiešie ieguvumi vairāk saistījās ar to, ka atbalsta finansējums ļāva strādāt Vācijas bibliotēkās, kur radās galvenās iedvesmas un izkristalizējās tēma. Bet svarīgākais ir tas, ka stipendija ļāva fokusēties un mazliet pamainīt prioritātes, jo finansiālajam atbalstam līdzī nāca saistības, kas radīja pieņēmuma sajūtu.»

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Freedom to act and creative conditions for young Latvian scientists

The middle of the current year saw the conclusion of the European Social Fund project «Support to doctoral studies at the University of Latvia». The project enabled 828 University of Latvia doctoral students and scientific degree candidates to receive scholarships. During the project period of six years 1517 scholarships were awarded in open competition to 828 doctoral students and scientific degree candidates. The publication presents the stories about the role of scholarship support in the study process told by young scientists representing four different scientific fields.

Rendas manufaktūras drupas. Foto: Rūdolfs Brūzis

Pētīs Kurzemes hercogistes laika dzelzs manufaktūras

Kārlis MIKSONS

Latvijas arheologi un vēsturnieki no Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes (LU VFF) un LU Latvijas vēstures institūta (LVI) sadarbībā ar kolēģiem no Oslo Universitātes Kultūrvēstures muzeja Norvēģijā ir sākuši īstenot projektu «Tehnoloģiju pārnese minerālo resursu izmantošanā senākos laikos». Viens no projekta akcentiem likts uz Kurzemes un Zemgales hercogistes laika dzelzs manufaktūrām, kuras atradās, piemēram, Rendā, Ezermuižā, Engurē, Baldonē, Lutriņos un Turlavā, bet paradoksālā kārtā neviena no tām nekad nav tikusi arheoloģiski pētīta. Savukārt vēsturniece Mārīte Jakovļeva ir plaši pētījusi vēsturiskos datus par manufaktūrām.

Šāda veida objektu arheoloģiskā pētniecība Latvijā ir jauns, taču kolēģiem no Norvēģijas tā ir gluži ierasta lieta.

Viens no projekta ekspertiem, bijušais LU VFF dekāns *Dr. hist. Andris Šnē* atzīst, ka Norvēģijas kolēģiem ir lielāka pieredze šāda tipa pētījumos. «Jau vēsturiski Norvēģijā ir ļoti liela pieredze darbā ar purva rūdām. Arī Latvijā ir šīs iegulas un, balstoties uz tām, dzelzs tika iegūta uz vietas, bet to papildināja arī ievestā dzelzs.» Norvēģu kolēģi ir ar lielāku pieredzi, arī pētot tehnoloģijas, kuras izmantotas materiālu apstrādē. «Konkrētajā jomā viņi ir mums priekšā, bet šeit ir divi aspekti, kāpēc esam viņus izvēlējušies. Pirmkārt, tas saistīts ar Norvēģu finanšu instrumentu, kur nosacījums ir tāds, ka sadarbības partneriem jābūt norvēģiem, un, otrkārt, koncentrējamies uz prasmēm un to pārnesei, kur viņi varētu sniegt noderīgus padomus,» turpina A. Šnē.

Pirmo reizi mēģinās paskatīties uz zviedru pārvaldīto Vidzemi

Projekts aptvers divus lielākus laika posmus – akmens laikmetu, kur akcents tiek likts uz krama apstrādes tehnoloģiju, un dzelzs laikmetu, kas sevī ietver dzelzs apstrādi. Nozīmīgākais laika posms, uz kuru koncentrēsies projekta īstenotāji, ir agrie jaunie laiki – periods pēc Livonijas sabrukuma un Kurzemes un Zemgales hercogistes sākuma posms. A. Šnē šādu izvēli skaidro ar to, ka par hercogisti ir zināms salīdzinoši daudz, savukārt par otru Latvijas pusi – 17. gadsimtā zviedru pārvaldīto Vidzemi – informācijas ir maz. «Pateicoties M. Jakovļevas pētījumiem, mums ir bāze, no kuras atsperties, tāpēc pirmo reizi mēģināsim paskatīties arī uz Vidzemi, kur bija gan cita politiskā vara, gan arī saimnieciskā darbība norisinājās citās formās.»

Tā kā vēsture ir viena liela minējumu spēle, nav iespējams precīzi noteikt, kā un no kurienes cēlušās konkrētas apstrādes tehnoloģijas, no kurienes ievesti attiecīgie materiāli. «Projektā paredzētas arī minerālu eksaktās analīzes, kurās palīdzēs norvēģu kolēģi. Dzelzs priekšmetu un to elementu analīze, kā arī ķīmiskā sastāva noteikšana varētu atklāt, cik daudz tas ir ievestais materiāls, ar kādām metodēm iegūts un salikts kopā, rezultātā iegūstot kādu darbarīku vai ieroci.

Protams, tas nesniedz atbildi uz jautājumu, no kurienes nāk cilvēki, kuri ir veidojuši šos priekšmetus, taču sniegs ieskatu par to, kas ir zināms šo konkrēto priekšmetu izgatavotājiem, un tad var vilkt paralēles un saprast, no kurienes nāk attiecīgās iemaņas,» par ieceri stāsta A. Šnē.

Priekšmeti, kuri darināti tagadējās Latvijas reģionā, ir līdzīgi kā Norvēģijā: «Ja skatāmies uz akmens laikmetu, tad to mēs kategorizējam pēc akmens apstrādes industrijām, kas aptver lielas teritorijas, un tagadējām valstu robežām nav nekādas nozīmes. Šis akmens apstrādes tradīcijas apsedz visu Baltijas jūras reģionu un iestiepjas arī Ziemeļjūras telpā. Līdzīgi sagaidām, ka tā varētu būt arī ar dzelzs laikmetu, kad norisinājās nebeidzama cilvēku, lietu un ideju kustība. Protams, jābūt atšķirībām, bet, lai iegūtu labāko rezultātu no purva rūdas, ir jābūt vienam veidam, kā to izdarīt, iegūtie priekšmeti būs dažādi, bet veids viens,» saka A. Šnē.

Akcentēs materiālu iegūvi un apstrādi kā sociālo procesu

Projekta zinātniskais vadītājs ir LU LVI arheologs Valdis Bērziņš. Viņš projektā īpašu uzmanību pievērš tieši akmens laikmetam. «Protams, akmens laikmeta sabiedrība un tehnoloģija ir pilnīgi atšķirīgas lietas, taču kopīgā tēma paliek – kā tehnoloģijas ir pārnestas laikā un telpā. Uzmanība tiks pievērsta arī tam, kā cilvēki ir turpinājuši šīs tradīcijas, respektīvi, tās attīstījuši vai arī ieviesuši savus jauninājumus,» stāsta V. Bērziņš. Runājot par reģiona īpatnībām, abi speciālisti velk paralēles starp akmens un dzelzs laikmetu, respektīvi, reģionā nav kvalitatīvu krama un dzelzs ieguvju vietu, tas nozīmē, ka materiāls ir ļoti grūti apstrādājams un prasa lielākas zināšanas. «Tuvākās augstvērtīgākās krama ieguves vietas atrodas tagadējās Dienvidlietuvas, Baltkrievijas un Polijas teritorijā. Toreiz acīmredzot maiņas ceļā vai no klejojumiem tas ir atvests uz mūsdienu Latvijas teritoriju. Tas padarīja materiālu ļoti vērtīgu, tāpēc arī mūsu darbarīki bija mazāki nekā, piemēram, Dānijā,» skaidro V. Bērziņš.

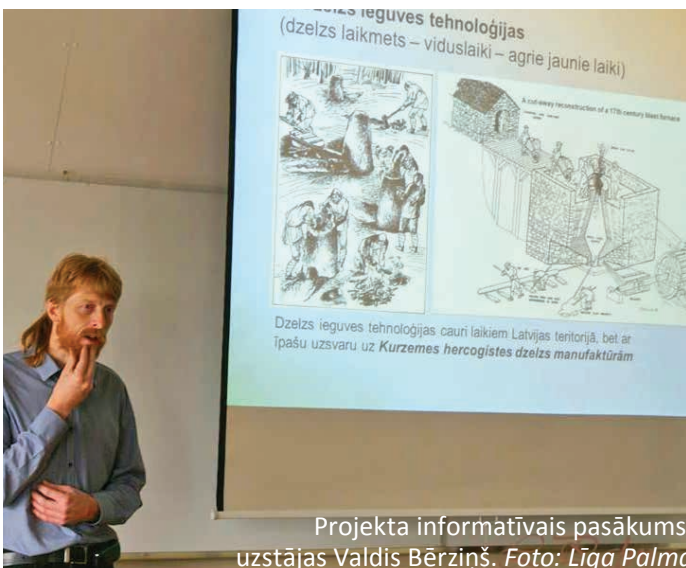
Tas pierāda to, ka materiāls ir izmantots taupīgāk. «Nedz tad, nedz tagad nav iespējams aiziet uz mežu un atrast kramu kā mellenes vasarā,» ar humoru stāsta Andris Šnē. Projektā netiks meklētas tiešas līdzības starp akmens un dzelzs apstrādi, jo materiāli ir diezgan dažādi gan pēc apstrādes veida, gan pēc ķīmiskā sastāva. «Katram no tiem bija nepieciešami savi darbarīki un cilvēki, kuri veica šo apstrādi, varētu pat teikt, ka konkrēts amatnieks nodeva šo materiālu sabiedrībai kādā

noteiktā formātā,» skaidro Andris Šnē. Tāpat uzmanība tiks koncentrēta uz materiālu iegūvi un apstrādi kā sociālo procesu, kur tehnoloģijas tika pārnestas, attīstītas, un ar tām tika veikti eksperimenti. «Dažādos laikmetos bija pilnīgi cita sabiedrība un vide, kura mainījās, protams, arī pašas tehnoloģijas piedzīvoja izmaiņas, bet mēs ceram, ka tās varētu ļaut paskatīties uz konkrēto vēstures periodu un to, kas notika starp iegūto minerālu un sabiedrību,» turpina A. Šnē.

Kā jau minēts, projektā tiks apsektas Latvijas teritorijā bijušās dzelzs manufaktūras, kā arī viena no tām tiks pētīta arheoloģiski. Uz jautājumu par to, kāpēc pašlaik manufaktūras ir tik maz pētītas, lai gan daudziem par tām ir interese, Andris Šnē atbild: «Līdz šim uzmanība nav pievērsta tāpēc, ka šādas tēmas nav populāras, un arī arheoloģiskās pētniecības tradīcijā lielākie akcenti tiek likti uz kapulaukiem un dzīvesvietām, arī mūsdienu lielajām pilsētām, turklāt jāņem vērā, ka mums arheologu ir tik, cik ir, un daudzos jautājumos mums trūkst speciālistu. Tāpēc fiziski nevaram nosegt visas tēmas.» Pašlaik vēl nav zināms, kura manufaktūra izpelnīsies to godu, lai tiktu pētīta arheoloģiski, jo to noteiks dažādi faktori, piemēram, manufaktūras pētnieciskā perspektīva, kā arī pieejamība. «Saskaņā ar projekta plānu šogad tiek apkopota esošā informācija, un nākamā gada pavasarī mums ir paredzēti arheoloģisko vietu apzināšanas braucieni, lai identificētu šīs vietas. Vienā no tām (zinātniski perspektīvākajā un vieglāk pieejamākajā) tiks veikti nelieli arheoloģiskie pētījumi. Šajos pētījumos iegūtajiem materiāliem tiks veiktas ķīmiskās un fizikālās analīzes, kurās ceram uz norvēģu kolēģu atbalstu,» skaidro Andris Šnē.

Iedzīvotāji aicināti dalīties savās zināšanās

Šajā projektā neiztikas arī bez sabiedrības līdzdalības. Sabiedrība tajā var iesaistīties dažādi, piemēram, sekot līdzi projekta attīstībai interneta vidē (visi aicināti ielūkoties projekta mājaslapā <http://www.lvi.lv/techtrans/lv/sakums.html>), kā arī piedalīties dažādās aktivitātēs, kuras ir plānotas nākamajā gadā. Viens no izaicinājumiem projekta veidotājiem ir 10. gadsimta dzelzs krāsns rekonstrukcija, kuras pamatā būs Asotes pilskalnā bijušās krāsns dati. «Pašlaik visi mēģinājumi restaurēt dzelzs ieguves krāsni ir bijuši nesekmīgi, taču norvēģu kolēģiem līdzīgi eksperimenti ir izdevušies, tāpēc raugāties ļoti perspektīvi, taču, kas no tā sanāks, nezina neviens,» piebilst A. Šnē. Arī krāsns rekonstrukcija būs sabiedrībai pieejama un notiks Ventspilī. Interesentiem būs iespēja vērot arheoloģiskos izrakumus, kas notiks kādā no manufaktūru

Projekta informatīvais pasākums, uzstājas Valdis Bērziņš. Foto: Līga Palma

Projekta informatīvais pasākums, uzstājas Andris Šnē. Foto: Līga Palma

vietām. Projekta noslēgumā ir paredzēts kopīgs seminārs ar norvēģu partneriem saistībā ar projekta rezultātiem.

Pirms paša projekta pienāca ziņas par lietām, kuras varētu ietekmēt gan projekta attīstības gaitu, gan tā rezultātus. «Saņēmām informāciju par iepriekš nezināmu arheoloģisku vietu Daugavas kreisajā krastā netālu no Sēlijas robežas. Kāds mežsargs atrada ogļu dedzināšanas vietas,» stāsta Valdis Bērziņš, «un tas arī sasaucās ar mūsu projektu, jo, lai iegūtu dzelzi, ir nepieciešamas kokogles, turklāt lielā vairumā, un šīs ogļu dedzināšanas vietas Latvijas arheoloģijā nav apzinātas, bet to ir bijis diezgan daudz. Cilvēki, ziņojot par lietām, kuras mums iepriekš nav bijušas zināmas, dod ieguldījumu projektā.» Viņš arī norāda, ka sabiedrība arheoloģiju uzskata par apgrūtinājumu, nevis iespēju: «Citās valstīs ir lielāka interese no entuziastiem, kas arī arheologiem dod svarīgu informāciju par arheoloģiskajiem objektiem tajā apkārtnē, kur viņi dzīvo. Cilvēki jau savu apkārtni pazīst labāk, bet bieži viņi neuzskata par vajadzīgu ziņot par to.»

Pētījums – iespēja studentiem

Tā kā viena no projektā iesaistītajām pusēm ir VFF, tad iespēja piedalīties izrakumos tiks dota arī studentiem. «Projektā, protams, ir plānoti arheoloģiskie izrakumi, kuri būs arheoloģisko lauka darbu kursa sastāvdaļa. Domājam, ka tiks piesaistīts ap 10 studentu,» stāsta A. Šnē. «Viens ir tas, ka mēs pasniedzam kursu par arheoloģiju, bet, lai arheoloģiju izjustu, mums ir jāiet laukā. Pēdējos gados iezīmējušās labas tradīcijas, respektīvi, lauka darbi vienlaikus norisinās nevis vienā, bet vairākās vietās.»

Jautāti par rezultātiem, kurus plānots sasniegt, gan Andris Šnē, gan arī Valdis Bērziņš ir piesardzīgi, jo par konkrētiem rezultātiem ir grūti runāt, tāpēc ka pašlaik ir tikai projekta sākums un priekšā vēl divi intensīva darba gadi. «Mūsu plāni ir ambiciozi, bet jautājumi, par kuriem ceram sagaidīt

Engures manufaktūras drupas. Foto: Rūdolfs Brūzis

Krama šķila. Foto: Līga Palma

rezultātus, ir: 1) krama apstrāde – no kurienes nācis izejmateriāls un kā tā apstrādes tradīcijas iekļaujas Latvijas arheoloģiskajā materiālā; 2) dzelzs ieguve – apkopot informāciju par to, ko pašlaik zinām par dzelzs laikmetu un viduslaikiem, kāds ir pamats jauno laiku dzelzs apstrādes uzplaukumam; 3) detalizētāka statistika – manufaktūru vietas hercogistē, kāds ir to saglabāšanās stāvoklis, potenciālās informācijas apjoms; 4) arheoloģiskie izrakumi un fizikālās un ķīmiskās analīzes, kas sniedz ieskatu par dzelzs izstrādājumu sastāvu un apriti; 5) zināšanas par situāciju jauno laiku Vidzemē – kādas ir šī reģiona atšķirības un kopīgas iezīmes dzelzs ieguvē un apstrādē. Ģeogrāfiski esam ļoti tuvi, bet, no otras puses, ir cita politiskā struktūra un atšķirība saimnieciskajā pārvaldē un struktūrās. Shēma nebūs 1 pret 1, bet ceram atrast kādas iezīmes; 6) eksperimentālā arheoloģija un dzelzs ieguves krāsns rekonstrukcijas mēģinājums,» tā A. Šnē.

Projekta izpildes termiņš ir divi gadi, un tā kopējās izmaksas ir 480 850 eiro, no kuriem 10% sedz Latvijas valsts, 7,5% – iesaistītās institūcijas, bet lielākā daļa tiek segta no Norvēģijas finanšu instrumenta programmas. Izrakumos un pētījumos līdzdarbosies 19 speciālisti, pārsvarā no Latvijas.

Latvian archaeologists in collaboration with Norwegian colleagues will explore iron manufactories pertaining to Duchy of Courland period

Latvian archaeologists and the University of Latvia historians from the Faculty of History and Philosophy and the Institute of Latvian History, in collaboration with colleagues from the University of Oslo Cultural History Museum in Norway have begun to implement the project «Technology transfer in the processing of mineral resources in earlier times». The project is intended to study the technologies used in prehistoric and historic times for the treatment of major mineral resources, focusing on the issues related to technology transfer between different societies and cultures. An important raw material for the manufacture of tools in the Stone Age was flint, consequently, special methods developed over millennia for the treatment of this material, attested by flint objects found in excavations. The techniques that have been used to split long splinters from a piece of flint to be further used for manufacturing tools, will be analyzed in cooperation with Norwegian specialists, and this technical knowledge transfer will be studied in the context of Northern Europe.

Antropologi skaidro, kāpēc vieni pāri precas un citi nē

Anete BERTHOLDE

Man nevienam nav jāpierāda, ka tevi mīlu – šis ir viens no biežākajiem iemesliem, kāpēc cilvēki izvēlas neslēgt laulību. Kādas ir Latvijas cilvēku vērtības un apsvērumi, dibinot kopdzīvi un reģistrējot to juridiski vai nē, kā arī problēmas, kādas rodas, kopdzīvi izbeidzot, sadarbībā ar pētījuma programmu EKOSOC_LV pētīja Latvijas Universitātes Publiskās antropoloģijas centrs.

Pērn Igaunijas parlaments galīgajā lasījumā tikai ar divu balsu pārsvaru apstiprināja partnerattiecību likumu, kas ļaus reģistrēt partnerattiecības cilvēkiem, kuri nav precējušies, tajā skaitā arī viendzimuma pāriem. Partnerattiecību oficiālā reģistrācija ļaus neprecētiem pāriem risināt jautājumus, kas skar mantiskās attiecības, tāpat kā precētiem pāriem.

Kopdzīvē dzīvojošiem būs iespējama arī bērnu adopcija. Savukārt Ģimenes likums, kuru jaunās normas neietekmē, arī turpmāk definēs laulību kā attiecības starp sievieti un vīrieti. Likuma izstrādes laikā Igaunijas sabiedrībā tas saskārās ar lielu pretestību. Kamēr tradicionālo vērtību kopēji apgalvoja, ka tas iedragās sabiedrības morālos pamatus, citi norādīja, ka tas sabiedrībā veicinās toleranci.

Šī gada sākumā 11. Saeimas deputāts Veiko Spolītis Saeimā iesniedza likuma grozījumus, kas ļautu juridiski noteikt partnerattiecības, pamatojot grozījumus ar Zolitūdes traģēdijas bēdīgo pieredzi, kur glābšanas darbos bojāgājušā ugunsdzēsēja dzīvesbiedre nevarēja iegūt kompensāciju no valsts, jo pāris savas attiecības nebija reģistrējis oficiāli. Saeimas komisijā Spolīša iecere tika noraidīta, bet sabiedrībā par šo jautājumu diskusijas vēl aizvien turpinās.

Portālā *manabalss.lv* sāka parakstu vākšanu par Kopdzīves likuma pieņemšanu Latvijā. Augusta beigās par iniciatīvu bija parakstījušies 5900 cilvēki, no tiem vismaz simts ir Latvijas intelīģences pārstāvji, kas to izdarīja pirmie.

Lai salīdzinātu gan reģistrētas, gan neregistrētas kopdzīves problemātiku un nozīmi, LU Antropoloģijas katedras studenti studiju kursa «Praktiskā pētniecība» laikā un programmas EKOSOC_LV pētījuma «Sabiedrības atjaunošana, samazinot depopulācijas riskus, veicinot tautas ataudzi un saiknes ar diasporu sekmīgai Latvijas tautsaimniecības transformācijai» ietvaros veica pētījumu «Reģistrētas un neregistrētas kopdzīves faktoru salīdzinošā analīze». Pētījumam tika atlasīts 41 dalībnieks, kas bija pārtraucis vismaz vienu reģistrētu vai neregistrētu kopdzīvi, kurā ir dzimis vismaz viens bērns.

Trīs no pētījuma autorēm – pētnieces Ilzi Mileiko un Jekaterinu Kalēju, kā arī studenti Baibu Puisīti – aicinājām pie viena galda, lai pārrunātu laulības nozīmi un atšķirības starp neregistrētu kopdzīvi un laulību.

Kāpēc cilvēki izvēlas reģistrēt attiecības?

Ilze. Viena daļa cilvēku slēdz laulību, reliģisku motīvu vadīti. Cītkārt tāpēc, ka pāris dzīvo vecāku vai radnieku mājā un izvēli var ietekmēt ģimene, kas atbalsta tradicionālās vērtības. Šajos gadījumos tieši bērna piedzimšana bieži ir iemesls, kāpēc cilvēki nolemj precēties.

Statistika rāda, ka pēdējos gados pieaudzis cilvēku skaits, kuri izvēlas laulāties. Kas veicinājis šo pieaugumu?

Ilze. Laulību skaits pieaug, bet tas nenozīmē, ka samazinās to cilvēku skaits, kas dzīvo neregistrētā kopdzīvē. Sākot no 2008. gada, samazinājās laulību skaits, tas bija saistīts ar ekonomisko krīzi. Tagad ekonomiskā situācija uzlabojas, tāpēc arī laulību skaits lēnām pieaug. Tāpat tagad precas tie, kas dzimuši 80. gadu vidū, kad bija dzimstības bums. Laulību skaits automātiski samazināsies tad, kad lēmumus sāks pieņemt 90. gados dzimušie.

Kādi ir faktori, kāpēc cilvēki izvēlas attiecības neregistrēt?

Ilze. Pastāv uzskats, ka mīlestība ir divu cilvēku lieta un valsts šajā procesā ir trešais liekais. Strādā arī ekonomiskie faktori – piemēram, mums nav naudas, lai uzrīkotu lielu ballīti. Tā gan ir populāra atruna, jo tajā pašā laikā citās vajadzībās, piemēram, mājas iegādē, ceļojumos tiek investēts. Turklāt, sakot, ka nav naudas, var vainot valsti par sliktu ekonomiku un atbildība nav jāuzņemas pašiem. Būtiski, ka sievietes biežāk nekā vīrieši atzīst, ka gribētu precēties, bet nevar pašas bildināt savus dzīvesbiedrus, jo to neļauj dzimtes lomas.

Kādiem riskiem pāris sevi pakļauj, neregistrējot attiecības?

Jekaterina. Pārim vajadzētu zināt, ka manta, kas iegūta pirms laulībām, netiek dalīta. Tas ir jūtīgs moments, jo to, kas ir ieguldīts attiecībās, ne vienmēr vienlīdzīgi novērtē. Sievietes neatalgotais darbs, kā rūpes par māju un bērnu, šķiršanās brīdī netiek novērtēts, jo to grūti salīdzināt ar konkrētiem cipariem, ko vīrs ieguldījis, piemēram, rēķinu apmaksā.

Ilze. Tāpat cilvēki ļoti bieži pērk kopīgu nekustamo īpašumu, kur viens ir kredīta ņēmējs, bet otrs – galvotājs. Ko tas var nozīmēt? Dzirdēta ir situācija, ka, piemēram, attiecībām izjūkot, tēvs maksā bērnam uzturlīdzekļus, bet nemaksā par kredītu, un sievietei tas automātiski tiek atskaitīts no viņas konta. Rezultātā viņš ar vienu roku dod, bet ar otru ņem! Vēl arī jāpieņem Ārstniecības likums – tajā noteikts, ka tikai radnieki var uzināt informāciju par tuviniekiem, bet neregistrētā kopdzīvē tu neesi radnieks. Likuma priekšā tu neesi nekas! Pašlaik ir arī tā: ja pāris ir laulībā un viens no partneriem ilgstoši slimo, sedz otram medicīnas izdevumus, tad Valsts ieņēmumu dienestā iespējams saņemt 25% no kopējās summas. Savukārt neregistrētā kopdzīvē šādas iespējas nav! Tas nostāda cilvēkus, kas dzīvo neregistrētās attiecībās, nevienlīdzīgā situācijā, lai arī viņi paši sevi definē kā ģimeni.

Baiba. Vienā no intervijām informante ļoti pastāvēja uz savu lēmumu neregistrēt kopdzīvi, bet, kad viņu konfrontēja jautājums par lēmumu pieņemšanu saistībā ar partnera veselības stāvokli, atzina, ka nepieciešams regulējums, ka ļautu pieņemt šādus lēmumus krīzes situācijās. Tas gan neietekmēja viņas lēmumu par labu laulībām.

Tāpat sanāk, ka valsts cilvēkus piespiež apprecēties?

Ilze. Tas gan nebija šī pētījuma kontekstā, bet pagājušonedēļ es intervēju pāri, kurš apprecējās pēc 36 gadu kopdzīves, jo viens no partneriem ir ļoti slims. Pārim bija tuvu pie 80, un viņi apprecējās, lai nebūtu liels mantošanas nodoklis. Ja pāris

Citāti no pētījuma «Reģistrētās un neregistrētās kopdzīves faktoru salīdzinošā analīze»

«Nu kā, sievietes jau grib apprecēties. (*Pasmaida.*) Bišķi bija varbūt tā, ka viņa gribēja apprecēties, mēs tur atlikām, bet pēc tam kaut kāds iekšējs pienākums varbūt bija. Nu, vajag. Vajag bērnus un tā, nu, vajag. Nekas jau vairāk nemanīsies. Varbūt jau tāds pieradums kopējais bija, jo sava dzīve jau. Mēs bijām ievirzījušies tādās sliedēs, ka mēs kopā darījām kaut ko. Naudu pelnījām arī kopā.» (Vīrietis, 40 gadi, 1 bērns, šķirta laulība)

«Jā, daudz runājām. Nē, nu, ne daudz runājām, sākumā tas vispār nelikās aktuāli .. Kāpēc nē? Es nezinu, likās, priekš kam, nebija iemesla, kāpēc. Tāpēc vienkārši ballīti lai uztaisītu? Jo .. es nezinu, kāpēc .. cilvēki precas, tas ir skaisti, tu apliecināsi tā kā visiem, ka tiešām tā ir mana otra puse, bet, ka tas tagad kaut kā mūsu attiecības stiprinātu, vai tagad mēs apmēram viens otru savādāk ieraudzīsim, kaut kādā citā gaismā?» (Sieviete, 32 gadi, 2 bērni, kopdzīves partneris miris)

«Es nezinu, kāpēc es neprecējos (*smejas*), bet laikam tāpēc, ka biju jauns un es jutu, ka tas neaizies līdz pašam nobeigumam. Bija tāda sajūta visu laiku, kopā dzīvojot, ka tas neies baigi ilgstoši un neilgs līdz mūža galam.» (Vīrietis, 33 gadi, 1 bērns, šķirtas partnerattiecības)

«Es arī pēc otro attiecību izbeigšanas sāku domāt par mantas iegūšanu, bet man teica, ka ir jāpierāda, ka esi kopā bijis tos gadus un tā. Un tad tu tāds diezgan pamests jūties, jo, kad tu sāc iet un pierādīt, uz tevi skatās un domā – ko tad tu šeit nāc, laikam neesi pilnvērtīga, ja attiecīgajā laikā nespēji 23 lietas nokārtot un apprecēties... Nu tā ir. Es uzskatu, ka vajag precēties, jo tā ir drošība. Un sievietei tā ir vajadzīga.» (Sieviete, 39 gadi, 2 bērni, šķirta laulība un partnerattiecības)

ir precējies, mantošanas nodoklis ir 0,5%, bet, ja tiek rakstīts testaments, mantošanas nodoklis ir 15%. Starpība ir 30 reizes. Tradicionālo vērtību aizstāvji šādu kopdzīvi kritizē kā netikumīgu, bet kas gan ir netikumīgs tajā, ka cilvēki 40 gadus dzīvo kopā? Viņi jau nedzīvo katru vakaru ar citu cilvēku kopā. Iespējams, viņi ir daudz tikumīgāki par daudziem pāriem, kas ir precējušies.

Jekaterina. Ģimenes vērtības nekur nav zudušas. Tas ir stūrakmens, uz kura turas attiecības, bet tas vairs automātiski nenozīmē vienādības zīmi ar laulību. Attiecību kvalitāti nosaka uzticēšanās. Kamēr ir šī uzticēšanās, nevajag oficiālu reģistrāciju, jo tas nemaina uzticēšanos. Bet tajā brīdī, kad attiecības sākt jukt, parādās visi šie momenti, kas attiecas uz mantu, aizbildniecību un visu pārējo. Šeit būtu svarīgs valsts regulējums, kas risinātu faktisko situāciju.

Ilze. Šķiršanās ir dažādas. Bet, analizējot pētījuma rezultātus, sanāk tā: kamēr ģimenēs ir tradicionāls attiecību modelis, kur sieviete aprūpē bērnus, bet vīrs pelna naudu, šķiršanās gadījumā ļoti bieži sieviete savu aizvairojumu risina caur bērniem, liedzot vīrietim satikt bērnu. Savukārt vīrieši attiecības risina caur naudu, sniedzot lielāku vai mazāku atbalstu atkāribā no attiecību kvalitātes.

Jekaterina. Tas pasliktina vidi, kurā atrodas visi iesaistītie. Bez pārējiem mantiskajiem un attiecību sarežģījumiem var rasties arī veselības problēmas! Tāpēc nepieciešams skaidrs regulējums, kā risināt šīs šķiršanās – nevis pēc juridiskā statusa, bet pēc faktiskās situācijas. Tā ir mūsu kopējā dzīves

kvalitāte. Tie esam mēs visi, kas šajā vidē un ar šādu regulējumu dzīvojam, nevis vienkārši pētījuma dalībnieki, kas piekrituši dalīties savā pieredzē. Daudzi vēlas ilgstošas attiecības, un, ar vienu partneri dzīvojot ilgus gadus, viņi to ir arī apliecinājuši. Savukārt, ja pāris vēlas šķīrties, tad tam ir iemesls.

Vai riski ir arī bērniem, kas dzimuši neregistrētā kopdzīvē? Latvijā gandrīz puse bērnu ir dzimuši neregistrētā kopdzīvē.

Ilze. Ir emocionālie riski neatkarīgi no attiecību statusa. Bērns ir vecākiem pa vidu un var tikt izmantots manipulācijām gan no vienas, gan no otras puses. Likumi ir it kā sakārtoti, bet dzīvē tas nav tik vienkārši. Piemēram, viena informante stāstīja, ka viņas partneris dzīvo viņas dzīvoklī un viņa jau divus gadus mēģina šīs attiecības izbeigt un pierunāt, lai viņš izvācas, bet nav skaidru instrumentu, jo abiem ir kopīgs bērns, un abiem ir tiesības viņu satikt. Vīrietis piekrist izvākties, bet tikai kopā ar bērnu, savukārt sieviete šādam risinājumam nepiekrīt. Rezultātā jau vairākus gadus visi dzīvo saspīlētās attiecībās.

Tāpat arī registrētu laulību nav tik viegli šķirt? Dzirdēts, ka tiesas process var vilkties gadiem.

Ilze. Viena no problēmām ir lielā migrācija uz ārzemēm – bieži vien tu nevari izšķīrties, jo tavš dzīvesbiedrs ir Norvēģijā vai Anglijā un tu nevari viņu atrast.

Baiba. Pat ja partneris ir Latvijā, tiesas process var tikt novilcināts. Tiesa notiek reizi pusgadā, bet otra puse izdomā neatnākt. Un tas velkas gadiem ilgi.

Jekaterina. Tāpat laulību slēgšana nepasargā no nevienlīdzības šķiršanās procesā, piemēram, dalot mantu. Pētījumā parādās, ka šķiršanās iznākumam ir svarīgi, cik daudz naudas ieguldīts juridiskajā nodrošinājumā un kāda ir tiesneša nostāja. Līdz ar to tas apliecina, ka laulības fakts reizēm nospēlē pozitīvu lomu, bet tas ne vienmēr atrisina visus jautājumus.

Baiba. Ļoti daudzi šos jautājumus vēlas risināt tikai savā starpā, neiesaistot valsti. Piemēram, runājot par alimentiem. No sākuma vīrietis pats izdomā maksāt to summu, kas noteikta ar likumu. Tālāk notiek kāds konflikts, un sievietei tiek samaksāts mazāk vai vispār netiek samaksāts. Tad, ja kādu laiku tā naudiņa nenāk, partnere vērsas pēc palīdzības pie valsts. Bet citādā ziņā šķiršanās process var netikt dokumentēts. Ir arī cilvēki, kas faktiski izšķiras, bet papīros vēl joprojām ir precējušies.

Jekaterina. Bet tajā pašā laikā, ja rodas jauni bērni, mātei tas nozīmē, ka automātiski par bērna tēvu tiek atzīts nevis bioloģiskais tēvs, bet tas cilvēks, ar kuru viņa atrodas laulībā. Starpība starp juridisko un faktisko attiecību stāvokli rada plašu vidi manipulācijām un nevēlāmām. Ļoti svarīgi, lai būtu pieejams regulējums faktiskam attiecību stāvoklim. Nevar pajauties uz tādiem pieņēmumiem, ka īsts vīrietis neatstāj sievieti bez mantas. Valsts uzdevums ir panākt, lai tiem, kas nonākuši grūtībās, ir zināmi ceļi, kā tikt līdz gaišajam iznākumam neatkarīgi no tā, ar cik lielu godaprātu ir apveltīts viņu esošais vai bijušais dzīvesbiedrs.

Ko mēs vispār varam uzskatīt par ģimeni?

Jekaterina. Ja cilvēki uztur viens otru un iegulda kopējā sadzīvē, mēs viņus uzskatām par ģimeni. Jautājums, kāds ģimenes modelis tiek atzīts valsts līmenī? Dati rāda, ka laulība ir iespējama, bet ne obligāta daļa no attiecību dinamikas. Cilvēku attiecībās tas ir viens posms – iespējams, odziņa uz tortes. Bet tas nenozīmē, ka torte bez odziņas nav ēdama.

Baiba. Vienaļģa, kā valsts definē ģimeni, cilvēki paši noteic, kas ir viņu ģimene. Vai tas ir labi – palielai daļai pateikt, ka viņu ģimene, pēc politikas veidotāju viedokļa, nav ģimene?

Jekaterina. Un tad ir jautājums, kurš kuram? Cilvēki likumiem vai likumi cilvēkiem? Ja valsts neatzīst ģimeni, kas faktiski eksistē, kā iespējams cerēt uz uzticēšanos pretējā virzienā? Un tas neietekmē tikai konkrētu gadījumu ar kopdzīves regulāciju, bet ekonomisko situāciju vispār, arī nodokļu nomaksu.

No kreisās: Jekaterina Kalēja, Ilze Mileiko un Baiba Puisīte

Valsts līmenī tiek atzītas tradicionālās vērtības. Kā tas traucē sniegt atbalstu ģimenēm?

Ilze. Valsts kancelejas un Pārresoru koordinācijas centra pētījumā par demogrāfijas jautājumiem skaidri parādījās, ka, dzīvojot neregistrētā laulībā, cilvēki jūtas nedrošāki, un tas ļoti ietekmē bērnu plānošanu. Tiek plānots viens, labākajā gadījumā divi bērni. Bet politiskais uzstādījums ir – «lai latvieši neizmirst», valsts vēlas vairāk trīs bērnu ģimenes. Bet, ja valsts vēlas bērnus, tad tai ģimenēm jāsniedz drošība. Mēs, protams, varam atzīt, ka teorētiski bērnus gribam, bet praktiski nē. Tad gan mums godīgi jāatzīst, ka jāveido pārdomāta politika migrācijas jautājumos un jāatver robežas. Pretējā gadījumā iedzīvotāju skaits Latvijā visdrīzāk turpinās samazināties.

Vai partnerattiecību regulējuma pieņemšana varētu veicināt dzimstību?

Ilze. Francijas pētnieki uzskata, ka viņiem šī likuma ieviešana ir saistīta ar dzimstības pieaugumu, jo ģimenēm ir lielāka drošības sajūta. Cerams, ar laiku politikā beigs šķīrot, ka mums ir labās un sliktās ģimenes, aizsargājamās un mazāk aizsargājamās!

Partnerattiecību regulējums automātiski tiek saistīts arī ar atļauju kopdzīvi reģistrēt homoseksuāliem pāriem. Vai šie regulējumi vienmēr tiek skatīti kopā?

Ilze. Daļā valstu šie jautājumi tiek skatīti kopā, bet daļā – atsevišķi. Mēs vienmēr pieņemam – ja ir runa par kopdzīves reģistrēšanu, tad vienmēr jābūt seksuālām attiecībām, bet iespējams arī variants, kur kopīga saimniecība ir divām seniorēm – draudzenēm, kuras iegādājušas vienu īpašumu, jo ir gados vecas, un abām nepieciešama palīdzība mājas soļā veikšanā. Arī šādām attiecībām nepieciešams mantisko attiecību regulējums.

Jekaterina. Partnerattiecību regulējums var būt publisku sarunu rezultāts, skatoties uz sabiedrības vajadzībām. Iespējams sākt tikai ar partnerattiecību regulējumu attiecībās, kurās ir kopīgi bērni, un tad skatīties tālāk.

Vai Latvijā tuvākajā laikā varētu tikt pieņemts partnerattiecību regulējuma likums?

Ilze. Pašlaik īsti neredzam iespēju liela partnerattiecību regulējuma likumam. Visdrīzāk iespējamas izmaiņas likumu pantos, kas vairāk vērsti uz sievietes un bērna aizsardzību. Otra lieta – mantiskās attiecības. Uzskatu, ka nepieciešams publiski izskaidrot, kādi ir riski, piemēram, ja esi kredīta galvotājs savam neregistrētajam partnerim. Tāpat uzskatu, ka nepieciešamas izmaiņas arī Ārstniecības likumā. Tās nav liekas izmaiņas, kas apdraudētu laulību, bet noteikti būtu pozitīvs signāls kopdzīvē dzīvojošajiem – mēs par jums domājam.

Vai Publiskās antropoloģijas centrs arī nākotnē veiks pētījumus, kas saistīti ar šo tēmu?

Ilze. Pašlaik pētījumu, kura mērķgrupa ir cilvēki, kas dzīvo kopdzīvē, turpinās Pārresoru koordinācijas centrs sadarbībā ar daļu pētnieku, kas veikuši šo pētījumu. Tajā paredzēts kvantitatīvs pētījums, un pašreiz tiek saskaņota anketa. Protams, ja Antropoloģijas centram nākotnē būs iespēja, turpināsim pētīt šo tematu un citas tēmas, kas skar ģimeni un ikvienu no mums. Tomēr jāatzīst, ka tas lielā mērā saistīts ar finansējuma piesaisti.

Research: Comparative analysis of registered and unregistered cohabitation factors

Last year, the Estonian parliament in the final reading with predominance of only two votes approved the partnership law. It will permit to register a partnership of people who are not married, including the same-sex couples. Earlier this year, Veiko Spolītis, the member of the 11th Saeima – Latvian parliament, made amendments to the law that would legally define the partnership, but his initiative was rejected. The public discussions regarding this issue still continue. What are the Latvian people's values and considerations, establishing cohabitation and registering it legally or not, what problems are encountered with termination of cohabitation, – these questions were explored in collaboration with the research program EKOSOC_LV by the University of Latvia Public Anthropology Centre.

NABA
95.8 FM
LATVIJAS UNIVERSITĀTE • LR6

Sagriez pasauli!
NABA.LV

Dažādas skaņas, eksperimenti, melodijas, kulturāli, urbāni un inteligenti – gandrīz alternatīvi.

Botāniskais dārzs – vieta, kur ziedēt kultūrai

Dinija JEMEĻJANOVA

«Mammu, mammu! Mēs te uzstājāmieš dziesmu svētkos!» sākumskolas vecuma meitene sajūsmā spalgi iesaucas sārto rožu dobes vidū, liekot no fotografēšanas novērsties gan pašai uzrunātajai, gan pārējiem rožu dailes apbrīnotājiem. Nepaieš ne sekunde, kad meitenei no savas pārsteidzības vaigi uzried tikpat koši kā apkārt esošo puķu karalienju jūra.

Viņas, tāpat kā, iespējams, daudzu citu Latvijas Universitātes Botāniskā dārza viesu pašatklāsmē, ka šī augu pasaules oāze ir kļuvusi arī par mūsdienīgu, inovatīvu un iedvesmojošu kultūras telpu Rīgā, priecē gan dārza darbiniekus, gan pašus apmeklētājus. Tas tāpēc, ka kultūras pasākumi Botāniskajā dārzā pavēruši iespējas šo vietu iepazīt no citiem rakursiem. Ikgadējā Rīgas Puķu balle, kas spēj uzrunāt visdažādāko interešu un vecuma auditorijas, Botāniskajā dārzā šovasar notika jau septīto gadu. Paraleli tradicionālajai liliju, rožu un citu vasaras puķu baudīšanai dārza teritorijā varēja apskatīt visdažādākās mākslas izstādes, ekspozīcijas, piedalīties radošās nodarbībās, klausīties koncertus, vienlaikus mācoties novērtēt un iemīlēt apkārtējo augu vidi. Tā kā šogad četras dienas ilgušie svētki norisinājās no 9. līdz 12. jūlijam, programmas saturu gan paši veidoja, gan vienkārši vēroja XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku dalībnieki un to apmeklētāji.

Lai gan Rīgas Puķu balle 2015 var tikt uzskatīta par centrālo gada kultūras notikumu Botāniskajā dārzā, tas nebūt nav ne pirmais, ne pēdējais šāda veida pasākums dārzā. Dārza direktore Anta Sparinska atzīst: «Tieši kultūras pasākumi ir tie, kas mūsdienās palīdz dārzam veiksmīgi piesaistīt jaunus apmeklētājus, kuri iepazīst Botānisko dārzu arī kā vienkārši burvīgu vietu, kur atpūsties.»

Pēdējo gadu sarīkojumu un izstāžu dēļ ir pakāpeniski audzis tādu apmeklētāju skaits, kas nav dārza standarta auditorija. Uz laikmetīgās mākslas izstādēm vai dziesmu albumu prezentācijām neierodas tikai ekskursanti no skolām, aizrautīgi dārzniecības amatieri vai botānikas studenti. «Kultūras pasākumu rīkošana viennozīmīgi ir kļuvusi par vienu no tiem segmentiem, kurā Botāniskajam dārzam būtu jādarbojas,» saka Anta Sparinska, piebilstot, ka šī tendence ir izplatīta daudzos pasaules universitāšu Botāniskajos dārzos, piemēram, gleznošanas

nodarbības Kembridžas Universitātes Botāniskajā dārzā, kāzu ceremoniju rīkošana Bērklījas Universitātes Botāniskajā dārzā, vasaras koncerti Berlīnes Botāniskajā dārzā. Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā jūnijā veiksmīgi tika atzīmēta pirmā starptautiskā Jogas diena, pulcējot cilvēkus, kam dzīve mierpilnā harmonijā ar dabu ir svarīgs princips. Kāpēc lai Botāniskais dārzs nebūtu vieta, kur šīs idejas īstenot realitātē?

Saskaņas stiprināšana starp lietām, dabu un cilvēkiem tik tiešām ataino Botāniskā dārza mērķi jeb misiju. Kā pierādījumu tam var minēt kaut vai Mārta Roča mākslas izstādi «Biomimēze VIII», kas dārza apmeklētājus priecēja jūlijā Palmu mājā. Ar ģeometriskās datorprogrammas palīdzību radītās skaņu instalācijas, tropu augu ieskaudas, rada unikālu audiālu efektu, liekot apmeklētājam justies kā nokļuvušam īstā džungļu paradīzē. Mākslinieka rosināto skaņas spēļu rotaļa ar gigantiskajām palmām un citiem dienviņzemju augiem veiksmīgi atklāj digitālās sintēzes brīnumu ikvienam, lai, kā apgalvo izstādes radītājs, «vide un skaņa veiksmīgi papildinātu viena otru».

Vērojot neparastās laikmetīgās mākslas izstādes vai citus ekstravagantus masu pasākumus mierīgajā Botāniskajā dārzā, rodas jautājums, kā ar to sarod paši augi. Anta Sparinska šajā sakarā iesāk stāstu par kādu trusi, kuram pēc izrādīšanās Puķu balles «Trušu karalistē» izdevās neveiksmīgi nomaldīties no saimes un pazust dārza labirintos. Kaut gan ikviens augs, ikviens kustonis un ikviens cilvēks, kas ienāk dārzā, šeit tiek uzņemts ar labpatiku, visacīmredzamākās problēmas tomēr mēdz sagādāt tieši cilvēki. Jācer, ka kultūras vides attīstība dārzā tā apmeklētājiem tiks aizdomāties arī par savu kultūras līmeni, kad, piemēram, rokas šķiet par īsām, lai aizsniegtu atkritumu spaini.

Borisa un Ināras Teterevu fonda programmas «Māksla publiskā telpā» pirmā objekta – mākslinieku Brigitas Zelčā-Aispures un Sanda Aispura skulptūras «Klusā daba» atklāšana Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā 2014. gadā.

Dažādas gleznu izstādes un fotoizstādes pastāvīgi ir aplūkojamas gandrīz visa gada garumā. Septembrī dārzu papildīs rotaļu lācīši Ināras Liepas Leļļu mākslas muzeja *Shoddy Bear* izstādē, bet oktobrī šeit būs apskatāmi Latvijas un pasaules putni žurnāla *National Geographic* apkopotajās fotogrāfijās. Taču mākslinieki šo vietu izmanto ne tikai savu darbu izstādīšanai, bet arī radīšanai. Ikdienā dārza klusā atmosfēra kādā nomaļākā plaukstošu ziedu dobē vai zaļojošu lapotņu ēnā piesaista gan pieredzējušus glezniecības lietpratējus, gan apņēmīgus, ar molbertiem bruņojušos skolēnus.

Jāatzīst, ka ne visas kultūras parādības, kas notiek dārzā, ir afišējamas kā masu pasākums. Kā dabīgi iesējušās pienenes mauriņā, tā arī ļaudis mēdz izraibināt ikdienu Botāniskā dārza darbiniekiem. Meklēt laimi un veiksmi starp ziedlapām, jaunus dzīves ceļus uzsākot, šeit ierodas kāzinieki, jaunie vecāki, jubilāri. Jau paši pirmie pavasara zaļumi dārzā aicina pēc fotosesijām alkstošos rīdžiniekus, taču rododendru vai dāliju ziedēšanas laikā Botāniskajā dārzā uzņemtas bildes pārpludina sociālo mediju galerijas. Arī šī cilvēku aktivitāte liecina par to, ka Botāniskais dārzs kalpo par dabisku kultūras stiprināšanas un tradīciju apmaiņas vietu, pastiprinot tā būtību – radīt saudzējamās vietas atmosfēru.

Taču, lai visi šie cilvēku pūļi apmeklētāji kultūras pasākumi varētu notikt, neapdraudot dārza harmonisko ikdienu, ir nepieciešams nepārtraukti attīstīt tehnisko infrastruktūru, renovēt novārtā atstāto un gādāt par ērtību pieejamību augiem un cilvēkiem. Kopš 2013. gada Botāniskais dārzs ir uzsācis sadarbību ar Ināras un Borisa Teterevu fondu, kas ar Latvijas Universitātes Fonda starpniecību gādā, lai dārzs tiktu rekonstruēts. Pāris gadu laikā ir atjaunota daļa ziemciešu

un rododendru ekspozīcijas, turpinās žoga nomaļņa, tiek revitalizēts dendrārijs, pakāpeniski tiek mainīts celiņu segums. Tas viss varētu tikt realizēts līdz 2022. gadam, kad Botāniskais dārzs svinēs savu simto gadadienu. Mums, būtnēm, kas mazāk atkarīgas no veģetatīvajiem cikliem, tas varētu šķīst pietiekami ilgs laiks, taču pēc augu pasaules likumiem gatavošanās jubilejas svinībām jau ir sākusies.

LU Botāniskā dārza vidējais apmeklētājs vairs nemēdz atstāt dārzu ar pelēku apziņu, ka ir redzējis augus un pastaigājies. Dažs iziet no dārza ar sapni par kādas eksotiskas zemes apceļošanu, cits jūtas patriotisma gara uzlādēts pēc folkloras mūzikas pasākuma apmeklējuma. Reti kurš pie mazā dīķīša nesastaps kādu jaunlaulāto pāri vai darbā nogrimušu gleznotāju. Botāniskajā dārzā neplaukst tikai ziedi un neaug tikai koki. Te, kultūras gara apspīdēti, zied un vijas arī paši tā apmeklētāji.

Botanical Garden – a place where culture blossoms

University of Latvia Botanical Garden visitors are pleased by treasures of plant world as well as the diverse cultural events. Throughout the year the exhibitions, concerts and other activities are organised here. For example, the visitors of annual «Riga Flower Ball» were able to visit the art exhibition «Biomimēze VIII» in the Palm House, alongside enjoyment of the traditional summer flowers, including the abundant collection of lilies and roses. Guests participated in creative workshops, listened to concerts. The program of events constantly expands and the number of visitors grows, confirming that the University of Latvia Botanical Garden is becoming an important cultural centre of Riga.

No kreisās: Latvijas Universitātes Botāniskā dārza direktore Anta Sparinska, mecenāti Boriss un Ināra Teterevi un LU rektors prof. Mārcis Auziņš Rīgas Puķu ballē 2014

Latvijas un ASV universitātēm ir vairāk kopīga, nekā domājam

Ludmila JUDINA

Ekonomikas un vadības fakultātes prodekāns asoc. prof. **Jānis Priede** šī gada pirmo pusi pavadīja ASV, stažējoties prestižajā Kolumbijas Universitātē Ņujorkā. Tur viņš smēlies iedvesmu turpmākajai sevis un savas fakultātes attīstībai un jau ir sācis īstenot ieceri – izveidot žurnālu, kur publicēt labāko ekonomikas studentu darbus.

Kā jūs nonācāt pie izvēles savu dzīvi saistīt ar ekonomiku?

Kā jau daudziem, nākotnes profesijas izvēli nosaka tas, kas labi padevās skolā. Skolā man ļoti labi padevās fizika, ķīmija, bioloģija, matemātika un ekonomikas zinātne. Un tieši pēdējā šķita visinteresantākā, jo skolu programmā tas bija viens no jaunajiem priekšmetiem. Ļoti interesēja ideja par to, kā darbojas un uzvedas tirgi, patērētāju sabiedrība – kā mēs reaģējam uz dažādām lietām – akcijām, atlaidēm. Interesēja arī tas, kā funkcionē valsts ekonomika, finanšu sektors, budžeta veidošana. Kā tiek veidota nodokļu politika, un ko tas

Gadskārtējā starptautiskajā konferencē *New Challenges of Economic and Business Development – 2013* («Ekonomikas un biznesa jaunie izaicinājumi – 2013»).
No kreisās: SIA «Latvijas Mobilais telefons» prezidents Juris Binde, asoc. prof. Jānis Priede un EVF dekāne prof. Inta Brūna

ietekmē. Tiklīdz cilvēkam ir vairāk zināšanu par šīm jomām, viņš var izprast, kā tas ietekmēs viņa dzīvi turpmāk, un pieņemt racionālākus lēmumus šodien. Mani diezgan agri tas sāka interesēt, un Universitātē es mērķtiecīgi izvēlējos ekonomiku kā pirmo prioritāti. Izturēju konkursu un nevienu dienu neesmu nožēlojis, ka esmu nokļuvis ekonomikas zinātnē.

Vienā no intervijām jūs minējāt, ka nokļūt ASV bija sapnis.

Man ir bijusi interese turp doties un paraudzīties, kā lietas notiek pasaules mērogā, jo, paskatoties uz prestižo universitāšu reitingiem, lielākā daļa atrodas tieši ASV. Akadēmiskajā karjerā tas likās svarīgi gan profesionālajai, gan personīgajai izaugsmei, ar mērķi nodot tālāk jauniegūtās zināšanas Universitātei un studentiem. Pieredzes stāsti un veidi, kā nokļūt ASV, ir dažādi. Es paraudzījos uz sarakstu ar topa universitātēm un katrā no tām uzrunāju profesorus, kas darbojas līdzīgā jomā kā es – mikroekonomika, makroekonomika, konkurētspējas jautājumi, patērētāju uzvedība, tirgus uzvedība.

Uzrunājot vairākus profesorus, man izdevās nodibināt kontaktu ar Kolumbijas Universitātes Ņujorkā (*Columbia University in the City of New York*) profesori, kas atbildēja ļoti īsi un lakoniski: *Let's do this*. Un tā sākās gatavošanās vienam no interesantākajiem posmiem manā dzīvē, jo šī universitāte ir viena no labākajām ne tikai ASV, bet arī pasaulē.

Līdz šim ASV nebiju bijis, visi priekšstati bija veidojušies no filmām un lasītajām grāmatām, kolēģu un draugu stāstītā, bet mana ikdiens ASV noritēja pasaules megapolē Ņujorkā, stažējoties Kolumbijas Universitātē – vai tas nav fantastisks salikums?! Ļoti interesanta, dinamiska un multikulturāla vide.

Turklāt priecājos, ka manas stažēšanās un pētniecības laikā atbalstu sniedza arī Baltijas–Amerikas Brīvības fonds (*Baltic-American Freedom Foundation*). Par to viņiem liels paldies!

Ko jūs tur darījāt?

Pats sākums, ziema, laikapstākļu ziņā bija diezgan nepatīkams. Bija daudz sniega vētru, pat vairāk nekā Latvijā. Tāpēc laiku izmantoju ļoti produktīvi, gan strādājot pie saviem zinātniskajiem rakstiem, gan aktīvi iesaistoties Kolumbijas Universitātes organizētajos pasākumos – zinātniskajās konferencēs, kurās uzstājās pasaules līmeņa ekonomisti – tā bija fenomenāla iespēja satikt cilvēkus, kas ir grāmatu autori, pēc kurām mācījos gan pats, gan pašlaik mācās mani studenti.

Aktīvi apmeklēju seminārus, kur uzstājās gan doktorantūras studenti, gan paši profesori, stāstot par saviem pētījumiem un rezultātiem. Vērtīgi bija redzēt un dzirdēt, ko dara kolēģi, kādas metodoloģijas izmanto.

Kāda ir iegūtā pieredze, ko gribētu izmantot šeit, Latvijā?

Noteikti ir tāda pieredze, ko nevar ne pārnest, ne aiznest, ne aizdot – personīgi piedzīvojumi un pārdzīvojumi, sajūtas, kas veidojas no tā, ko esmu redzējis, piedzīvojis, pavadot laiku universitātes pilsētīnā un komunikācijā ar profesoriem. Vide. Tā ir unikāla un neatkarājama pieredze, ko katrs var piedzīvot tikai personīgi. Un ir arī tādas tehniskas lietas, kuras ir interesantas, sīkumi un nianse studiju darbā, ko varētu lietot darbā šeit ar mūsu studentiem.

Daudzi jautā, kāda ir atšķirība starp Latvijas un ASV universitātēm, bet sākotnēji var norādīt arī uz kopīgo, piemēram, e-studijas, *Moodle* – tā ir pasaules līmeņa prakse visās augsta līmeņa universitātēs. Arī Latvijas Universitāte to dara, balstoties uz pasaules pieredzi. Dažādās universitātēs elektroniskā studiju vide var saukties citādāk, bet būtība ir tieši tāda pati – platforma, kur studentiem ir iespēja strādāt ar materiāliem elektroniskā formātā, nenākot kādu reizi uz universitāti un tajā pašā laikā neko nenokavējot. Priecājos arī par toreizējā LU rektora M. Auziņa atbalstīto iniciatīvu un atbalstu LU *Open Minded* projekta realizēšanā, dodot papildu iespēju sabiedrībai gūt jaunas zināšanas. LU *Open Minded* ierakstītās lekcijas, ko var atrast un noskatīties *youtube* tiešsaistē, ir lielisks rīks, gan kā sabiedrībai iemācīties kaut ko jaunu, gan arī palīgīdzeklis studentiem, apgūstot konkrēto vielu studiju kursus.

Vienu lietu, ko realizē Kolumbijas Universitātē, es gribētu ieviest arī pie mums – tur iepazīnos ar studentu žurnālu, kuru veido paši studenti un kurā tiek publicēti tikai labāko studentu darbi. Tas viņiem ir ļoti prestiži. Es gribētu izveidot Latvijas Universitātes žurnālu ekonomikas jomā. Pie šīs idejas jau strādājam, septembrī izsludināsim studentu iesaisti šī žurnāla tapšanā, un cerams, ka pirmais numurs dienasgaismu ieraudzīs februārī. Žurnāls iznāks divas reizes gadā, un tajā būs apkopotī spējīgāko studentu semestra laikā izstrādātie referāti.

Žurnāla veidošanai ir trīs mērķi: vispirms ar domu par cilvēkiem, kas to veido un pie tā strādā – studenti gūst pieredzi gan redakcijas darbā, gan menedžmentā u. c., viņi paši visu organizē. Otra lieta ir publikācijas – students ir strādājis pie sava raksta, un tas ticis pieņemts, izturot konkurenci, tas ir bonuss studentam, ko var norādīt arī CV. Trešais ieguvums – žurnāls būs apliecinājums studentu spējām, un arī nākamo gadu studenti redzēs, kāds ir labāko studentu līmenis, cik augsta ir latiņa.

Katru gadu es studentiem uzdodu rakstīt esejas, cenšoties izvēlēties rosinošus tematus, kur viņi var apvienot savas zināšanas,

demonstrēt spēju analizēt datus, kā arī izpausties radoši, definējot savu viedokli. Piemēram, kāpēc mēs pārkam lietas, kas mums nav vajadzīgas? Katru gadu ir bijis tā, ka vairāki darbi ir bijuši uzrakstīti ļoti kvalitatīvi, interesanti un augstā līmenī, un viss beidzās vienkārši ar atzīmi. Tajā pašā laikā man šķiet, ka šie darbi būtu pelnījuši papildu novērtējumu. Nonākt žurnālā ir papildu atzinība. Žurnālu iecerēts veidot divās valodās – latviešu un angļu. LU ir daudz apmaiņas un ārvalstu studentu, kas studē angļu valodā. Jāparāda mūsu internacionalizācija.

Tagad, pretendējot uz stipendijām, arvien vairāk novērtē ārpusstudiju aktivitātes. Tiklīdz parādās, ka esi darbojies kaut kur ārpus studijām, tiek novērtēta iniciatīva un apņēmība. Studentiem vienmēr uzsveru, ka ar labām atzīmēm vairs nepietiek.

Tāpat lielas atšķirības starp ASV un Latvijas universitātēm nav?

Ja man jautā – kāpēc tad Hārvarda ir pasaules top 10, bet Latvijas universitātes nē? Kāpēc ASV ir tik daudz prestižu universitāšu? Atbilde nav vienkārša, taču tajā pašā laikā ir virkne atšķirību, kas to nosaka. Pirmkārt, jāmin finansējuma piesaistes mehānismu un apjomu atšķirības. Lielāks finansējums paver plašākas iespējas koncentrētākā veidā gan izmantot esošos resursus, gan piesaistīt jaunus. Otrkārt, zinātnes universitātes lielu uzsvāru liek uz pētniecību un mazāk uz studiju procesu. Tas nozīmē, ka profesori lielākoties nodarbojas ar pētniecību un ir mazākā saskarē ar studentiem – tas viņiem pašiem, subjektīvi raugoties, protams, ir mīnuss. Eiropā atkal ir tā, ka profesori ne vienmēr ir ļoti nodalīti no studiju procesa. Es pats lasu lekcijas, vadu seminārus, lasu visas esejas, laboju kontroldarbus u. c., tajā pašā laikā es pārzinu studentus un viņu spējas, zinu katra studenta vārdu, vienlaikus nodarbojos arī ar pētniecību.

Vēl ASV ir izplatīta mecenātu tradīcija, ir lieli finanšu līdzekļi, kurus viņi attiecīgi var ieguldīt gan pētniecībā, gan attīstībā. Un ir prieks, ka Latvijas Universitāte ar LU Fonda palīdzību pamazām attīsta šo mecenātisma kultūru Latvijā. Arī es kā Latvijas Universitātes absolvents katru gadu cenšos piedalīties, ziedojot aktivitātēm, kas ir aktuālas. Kad tas kļūst par kultūru un katrs absolvents jūtīs nepieciešamību atbalstīt universitāti ar dažādām stipendijām vai dāvinājumiem, parādīt piederību universitātei, tad tā iegūs līdzekļus, ko novirzīt studentiem, pētniecībai, zinātnei utt. Tam visam ir nepieciešams laiks. ASV vienkārši ir tālāk tikusi šajā jomā, tas ir cits mērogs.

Gūtā pieredze ir nenovērtējama, bet mums ir savas noteiktas tradīcijas, sava sistēma, citas nianse. Es palikšu pie

pārlicības, ka Latvijas Universitāte ir labākā Latvijā un mēs esam viena no vadošajām universitātēm Baltijā. Mums ir atīstība, un tā ir pareizajā virzienā.

Pastāstiet par savu pētniecību!

Tagad aktuāls jautājums ir Krievijas tirdzniecības embargo. Gandrīz pirms gada tika aizliegta noteiktu preču ievešana. Eiropa raugās uz jaunu tirgu apgūšanu. Nesen Vīnē gadskārtējā 11. starptautiskā stratēģiskās vadības konferencē prezentēju divus zinātniskos rakstus par pirmajiem pētījuma rezultātiem un datiem. Ar līdzautori no Aveiro Universitātes Portugālē izpētījām sākotnējo situāciju – kādu efektu tirdzniecības embargo atstās uz Krievijas un Eiropas Savienības ekonomiku.

Ir pagājis tikai gads. Tirgotāji mēģina rast dažādus risinājumus konkrētajai situācijai, un mēs turpinām savu pētījumu. Jāgaida, nekas jau nav beidzies, visticamāk, sankcijas tiks pagarinātas vēl uz gadu. Krievija ir aizvērusi savu tirgu, un, ja tas atvērsies pēc pusgada, vai Eiropas preču ražotājiem joprojām būs vieta Krievijas tirgū? Varbūt Krievija jau būs to aizstājusi daļēji ar saviem ražojumiem un daļēji ar citu valstu produkciju. Skaidrs, ka preču aizvietošana notika. Tie dati vēl jāpapēta, un jāveic to analīze.

Man kā pētniekam būs interesanti redzēt, kas notiks ar Latvijas nozarēm – piena un zivju pārstrādi embargo laikā, kā būs mainījušies eksporta virzieni un ražošanas apjomi. Ļoti plašs izpētes lauks, jo skaidrs, ka šodien internacionalizācijas un globalizācijas līmenis ir ļoti augsts – visas valstis ir ļoti atkarīgas cita no citas, un, tiklīdz vienā vietā kaut kas mainās, tā notiek ķēdes reakcija – visur kaut kas izmainās.

Minētais jautājums ir tikai viens no aktuālākajiem, pie kā šobrīd strādāju, ko šobrīd pētu.

Jūs esat strādājis dažādās valstīs – Igaunijā, Lietuvā, Polijā, Īslandē, Portugālē, Vācijā un citur. Tagad arī ASV. Kura valsts būs nākamā, vai ir jau plāni nākamajam pētniecības braucienam?

Jā, esmu bijis dažādu valstu universitātēs, un man tas patīk. Bet, izvēloties galamērķi, valsts ir sekundāra, galvenais mērķis ir universitāte, kur vēlos nokļūt un nodibināt jaunus kontaktus un satikt potenciālus sadarbības kolēģus. Ikvienā valstī, kur esmu bijis, man prātā bijusi universitāte, nevis valsts.

Ja es kaut kur dodos, tad mēģinu veidot paliekošu sadarbību. Atlase, kur vēlos doties, ir ļoti mērķtiecīga. Tas ir tikai pozitīvi, ja pēc tāda brauciena ir iespējams veidot kopdarbu ar kolēģiem citu valstu universitātēs, tādējādi demonstrējot Latvijas Universitātes iesaistīšanos internacionalizācijas procesā.

Šobrīd jau ir izveidojies stabils kolēģu un sadarbības partneru loks, ar kuriem tiek plānoti un realizēti kopīgi pētījumi, tajā skaitā – starptautiski. Šobrīd plānoju pievērsties profesionālo izaicinājumu realizēšanai tepat Latvijā.

Universities of Latvia and USA have more in common than we think

Jānis Priede, the Vice Dean at the Faculty of Economics and Management, talks about his experience after six months spent in New York. His success story is based on big dreams and perseverance that have helped him to enter an internship in one of the world's best universities – Columbia University, meet inspiring colleagues and cooperation partners. J. Priede speaks about the similarities and differences in Latvian and American educational systems, future plans and current, topical research issues, recognizing that in the near future the already accumulated ideas must be implemented here, in Latvia.

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
FONDS

**Pieteikšanās mecenātu stipendijām
no 7. līdz 30. septembrim**

Noteikumi un anketa: www.fonds.lv

Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmiskais centrs Torņakalnā –

uzcelts!

Anete BERTHOLDE

Torņakalnā – Jelgavas ielā 1, kur vēl pirms pieciem gadiem bija mazdārziņi, tagad slejas Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmiskais centrs, kurā jau septembrī studijas uzsāk aptuveni 1500 bioloģijas, ģeogrāfijas, ķīmijas, kā arī optometrijas un redzes zinātnes studentu.

Divi stāvi vienā mēnesī

Dabaszinātņu akadēmiskā centra pirmajā stāvā laika kapsula ar vēstījumu nākamajām paaudzēm tika iemūrēta tikai pagājušā gada maijā, kad vēl nebija pilnībā izbūvēts pagrabstāva pārsegums un pirmā stāva grīda, bet jau oktobra beigās tika svinēti spāru svētki. Lai līdz augusta beigām pabeigtu ēkas būvniecību, ēkas karkasa betonēšanas darbi notika trijās maiņās, kā arī objektā atsevišķos brīžos vienlaicīgi strādāja līdz pat 650 cilvēku. «Ja pagājušā gada vasaras mēnešos nesānāca pabūt objektā ilgāk par trim nedēļām, acīm pavērās pārsteigums, jo šajā laikā bija uzbūvēti divi jauni ēkas stāvi. Īsākais termiņš viena stāva pabeigšanai bija nedaudz vairāk kā divas nedēļas,» stāsta Torņakalna projekta koordinators Imants Klāvs.

Kopā jaunajai ēkai ir septiņi virszemes stāvi, kur katrs stāvs pilda savas funkcijas. Pirmajā un otrajā stāvā atrodas ēkas sirds – trīs lielākās auditorijas, kurās notiks kopīgas lekcijas

vairāku studiju programmu studentiem. Lielākajā auditorijā, kura nosaukta par *Magnum* (no latīņu valodas 'lielā') var sēsties līdz 300 cilvēkiem, abas pārējās auditorijas nosauktas par *Dextrum* un *Sinistrum* (no latīņu valodas 'labā' un 'kreisā'). Lielākā auditorija *Magnum* veidota amfiteātra formā un atrodas tieši zem iekšpagalma. Tās sienas tapsētas ar akustiskajiem koka paneļiem, bet grīdu rotā skaistais un izturīgais industriālais parkets. «Šādu parketu Latvijā sāka izmantot salīdzinoši nesen, jo otra vieta, kur Latvijā tāds uzstādīts, ir koncertzāle «Liepājas Dzintars»,» informē Imants Klāvs. Viņš pastāsta, ka lielākajā auditorijā ierīkota arī tulku kabīne, kas turpmāk vajadzības gadījumā ļaus nodrošināt sinhrono tulkojumu. Tulku kabīne pieejama arī blakus auditorijā.

Pirmajā stāvā atrodas kafejnīca, kuras sienas rotā mākslinieces Kristīnes Luīzes Avotiņas gleznojumi, kas ieturēti dabas tematikā (līdzīgi gleznojumi ir arī vestibilos katrā ēkas stāvā). Kafejnīca, tāpat kā bibliotēka, izvietota divos līmeņos – pirmajā stāvā un mezonīna stāvā jeb pusstāvā. Līdztekus kafejnīcai ēkā būs izvietoti arī dzeramā ūdens krāni un dzērienu automāti.

Otrajā stāvā atrodas studentu apkalpošanas centrs, dekanāts, administrācijas telpas, studentu pašapkalpošanās virtuve un Studentu pašpārvaldes darba telpas, ieskaitot atsevišķu sanāksmju telpu un ērti aprīkotu nelielu virtuvi.

Iekšpagalms ir nosepts ar jumtu, tas nav apkurināms, un tajā ir nodrošināta dabīgā gaisa apmaiņa. Iekšpagalmā tāpat kā visā ēkā izvietotas novērošanas kameras, jo pirmais un otrais stāvs darbosies visu diennakti.

Trešajā stāvā atrodas Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte, ceturtajā – Medicīnas fakultātes Farmakoloģijas katedra un Medicīnas bioķīmijas katedra un Fizikas un matemātikas fakultātes Optometrijas un redzes zinātnes nodaļa,

Vieta Torņakalnā, kur šobrīd jau ir uzbūvēts LU Dabaszinātņu akadēmiskais centrs, 2013. gada 27. novembrī

LU Dabaszinātņu akadēmiskais centrs 2015. gada 2. septembrī

piektajā – Bioloģijas fakultāte, bet sestajā – Ķīmijas fakultāte. Savukārt septītajā stāvā oktobrī vai novembrī tiks atklāta Bioloģijas fakultātes zinātniskā laboratorija – siltumnīca, kurā pētnieki varēs kontrolēt mikroklimatu, apgaismojumu, augu laistīšanu un apēnojumu, lai varētu pētīt optimālos augu audzēšanas apstākļus.

Nākamajās projekta būvniecības kārtās uz jumta paredzēts izvietot vēja ģeneratorus un saules kolektoros. Drošības apsvērumu dēļ ne ēkas iemītniekiem, ne apmeklētājiem nebūs brīva piekļuve jumtam.

Ēkā esošās Valsts nozīmes pētniecības centru laboratorijas pamatā ir koncentrētas pagrabstāvā.

Laboratoriju iekārtas – mašīnu pasaules mersedess

Kā vienu no lielākajiem jaunās ēkas ieguvumiem Imants Klāvs min jaunās laboratorijas, kas aprīkotas ar kvalitatīvām mēbelēm un tehnoloģisko aprīkojumu: «Ja lieto salīdzinājumu ar automašīnu ražotājiem, tad šeit uzstādītie *Waldner* firmas velkmes skapji ir salīdzināmi *Mercedes-Benz* automašīnām. Mēbeļu iegādē ņēmām vērā pieredzi no iepriekšējām mēbeļu piegādēm, kad atsevišķos gadījumos tika konstatēti kādi trūkumi mēbeļu konstruktīvajā uzbūvē vai to izpildes kvalitātē.»

Jaunās laboratorijas aprīkotas ar speciālām acu dušām, kuras izmantojamas, ja kāds ķīmiskais reaģents nonāk acīs.

Pamatakmens un laika kapsulas ar vēstījumu nākamajām paaudzēm ielikšanas svinīgā ceremonija.

No kreisās: AS LNK Industries valdes loceklis Jevgenijs Locovs, Latvijas Universitātes rektors prof. Mārcis Auziņš, LR izglītības un zinātnes ministre Ina Druvieta, LR Ministru prezidente Laimdota Straujuma, LR tieslietu ministre Baiba Broka un Latvijas Universitātes Studentu padomes priekšsēdētāja Rūta Mājeniece

LU Dabaszinātņu akadēmiskā centra būvniecības projekta vadītāja Kitija Gruškevica un LU rektors prof. Indriķis Muižnieks uz ēkas jumta ar skatu uz Latvijas Nacionālo bibliotēku

Savukārt pie ieejas laboratorijā uzstādītas dušas, kur noskaloties, ja gūts ķīmiskais apdegums. Grīdas visās laboratorijās noklātas ar antistatisko linoleju, kas novada elektrību.

Visos stāvos ierīkotas labierīcības personām ar funkcionāliem traucējumiem, tāpat pieejami plati lifti, nekur nav sliekšņu.

Par studentu ērtībām domāts, arī apmēbelējot pārējo ēku: «Mēbeles būs krāsainas. Studentiem būs daudz izvēles iespēju, kur gatavoties lekcijām, atpūsties un socializēties. Acu skatu piesaistīs iekārti atpūtas krēsli olas formā, kā arī nelielas individuālā darba kapsulas, kas atgādina miniatūras vasaras mājiņas. Tajās varēs netraucēti veikt studiju grupu darbus,» stāsta Imants Klāvs.

Citas inovācijas un ieguvumi

Ēkai ir universālā piekļuves sistēma, kas nozīmē, ka ar vienu atslēgu būs iespējams atslēgt visas telpas. Katrā telpā izvietoti gaismas slēdži, kas reaģē uz cilvēka klātbūtni. Ārējā dobē, kur aug vītenaugi, uzstādīta laistīšanas sistēma, kas darbojas automātiski. Savukārt dekoratīvais fasādes elements – dzelzsbetona žalūzijas – pilda vairākas funkcijas: kad ēku apspīd saule, tad dzelzsbetona žalūzijas daļēji noēno ēku, lai saule pārāk neuzkarsē stikloto fasādes daļu. Tas ir arī energoefektīvāk.

Studenti jaunatklātajā LU Dabaszinātņu akadēmiskajā centrā 2015. gada 7. septembrī

Neskaitot jaunās laboratorijas un energoefektivitāti, jautāju, kas jaunajā Akadēmiskajā centrā būs studentu lielākais ieguvums. «Tas ir kaut kā jauna sākums. Ģeologs var kafejnīcā satikt biologu un atrast kopīgu valodu, un uz lietām gūt citu skatījumu. Pārvešanas konkursa ietvaros arī apstaigāju vecās fakultātes. Tur ir ļoti daudz lietu, kas gadiem krājušās un varbūt vairs nemaz nav vajadzīgas, bet, tā kā ir daudz vietas, žēl mest ārā. Šeit vietas ir tik, cik ir, tāpēc atgādāts šeit tiks tikai tas, kas tiešām ir vajadzīgs, lai varētu sākt jaunu, skaistu dzīvi. Būvniecības un apdares darbi tiek veikti ar stingru kontroli un ir atzīti par kvalitatīviem,» pārdomās dalās Anita Kazina – būvuzraudzības grupas koordinatore.

«Viss būs vienuviet. Tas ir pirmais solis uz kaut ko labāku, ko mēs jau sen esam pelnījuši. Mēs vēlamies radīt tik kvalitatīvu un skaistu vidi, lai nākotnē arī rektors vēlētos šeit darba kabinetu, bet studenti te uzturētos gan studiju, gan arī brīvajā laikā, un lai vienīgais brīdis, kad viņi vēlētos iziet no studentu pilsētiņas, ir piektdienas vakarā, dodoties atpūsties!»

Bet kas notiks ar vecajām ēkām? Anita bilst, ka kāda no ēkām varētu tikt izīrēta, bet cita pārdota, lai iegūtos līdzekļus ieguldītu studentu pilsētiņas turpmākajā attīstībā. Par to, vai jaunā akadēmiskā centra uzturēšanas un apsaimniekošanas izmaksas būs mazākas nekā līdz šim, varēs spriest pēc pirmā gada, kad būs noslēgusies pilna apkures sezona. I. Klāvs gan atgādina, ka jaunajā ēkā ir modernas un mūsdienīgu prasībām atbilstošas inženiersistēmas: «Projektējot un būvējot ēku, ir ņemts vērā, lai ēka būtu energoefektīva, piemēram, ēkas apsildei/dzesēšanai tiek izmantoti arī stāvu pārsegumi, ēkas ventilācijas sistēmā tiek izmantota gaisa rekuperācija, gaismekļu spilgtums telpās automātiski pielāgojas ārējās gaismas apjomam.»

Jaunā ēka ir pirmā kārtā projektā, kas paredz izveidot Latvijas Universitātes studentu pilsētiņu Torņakalnā. Nākamajās kārtās plānots izveidot Humanitāro un sociālo zinātņu centru, kā arī Eksakto un dzīvības zinātņu centru. Kompleksā paredzēta arī apartamentu apbūves daļa, kur tiks piedāvāti visi ikdienā nepieciešamie pakalpojumi, piemēram, frizētava, veļas mazgātava, ēdināšana un citi pakalpojumi, kā arī tiks nodrošināta vieta dažādām brīvā laika pavadīšanas iespējām. Plānots, ka kompleksa apartamentu daļā būs aptuveni 3000 vietas. Viss pašreizējais teritorijas labiekārtojuma risinājums ir veidots ar domu, ka nākotnē šeit tiks būvētas jaunas ēkas.

Jaunuzceltajā centrā studentiem un pētniekiem pieejamas modernas laboratorijas

Līdzīgi kā Latvijas Universitāte veic teritorijas labiekārtošanas darbus savā teritorijā, Rīgas dome arī nākotnē paredz labiekārtot pie Akadēmiskā centra esošo Kīleveina grāvi, izveidojot gājēju un riteņbraucēju tiltu, kā arī gājēju un riteņbraucēju ceļiņu līdz Daugavai. Torņakalna projekta komanda ir saņēmusi ideju no studentiem par ekumeniskās jeb starpkonfesiju baznīcas izveidi, kurā studenti varētu nodoties meditācijām, kā arī būtu iespēja organizēt nelielus koncertus. Plānots, ka viss komplekss tiks pabeigts līdz 2023. gadam un uz turieni pārcelsies visu Latvijas Universitātes fakultāšu studenti un lielākā daļa pētnieku. Latvijas Universitātes studentu pilsētiņas pirmās kārtas ēku projektējis arhitektu birojs «Sestais stils», bet līgums par tehniskā projekta izstrādi, būvniecību un autorizraudzību parakstīts ar uzņēmumu *LNK Industries Group*. Projektu 85% apmērā finansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds.

Bibliotēka – vienmēr atvērta un pieejama

«Ēkas 1. stāvā atradīsies Dabaszinātņu bibliotēka, kuras darbības pamatideja: atvērtība un pieejamība. Jaunā bibliotēka, kas izveidota, apvienojot un integrējot vairākas bibliotēkārās apkalpošanas vienības, pēc arhitektūras un darbības būtības būs jaunā LU Bibliotēkas struktūrvienība,» stāsta LU Bibliotēkas direktore Iveta Gudakovska.

Dabaszinātņu bibliotēkā apmeklētāji visā pilnībā izjutīs modernas un klientiem draudzīgas bibliotēkas priekšrocības,

izmantojot jau attīstīto un pierasto LU Bibliotēkas pakalpojumu klāstu. Bibliotēkas funkcionālais plānojums veidots atvērtās apmeklētāju zonās: lietotāju apkalpošana un konsultācijas, vairākas darba un atpūtas zonas, plauktos brīvi pieejams un izmantojams dabaszinātņu grāmatu krājums, pilns informācijas darba tehniskais nodrošinājums un pakalpojumi. Izmantotas jaunākās speciāli bibliotēkām radītās informācijas un drošības tehnoloģijas un iekārtas, kas lietotājiem nodrošina iespēju ātri, ērti un patstāvīgi izmantot bibliotēkas pakalpojumus neatkarīgi no bibliotēkara – konsultanta darba laika, kā arī krājuma saglabāšanu.

Bibliotēkas darbībā akcentēta patstāvīga zinošu apmeklētāju darbošanās izvēloties un lietojot informācijas resursus: izmantojot atbilstošu pašapkalpošanās iekārtu, būs iespējams izņemt un nodot grāmatu vai pagarināt tās izmantošanas termiņu, saņemt iepriekš veikto pasūtījumu, lasīt vai darboties ar personīgajām elektroniskajām ierīcēm vai izmantot bibliotēkas piedāvāto portatīvo datoru, skeneri vai pavairošanas iekārtas. Šeit LU studenti un akadēmiskais personāls varēs saņemt arī grāmatu pasūtījumus no citām LU Bibliotēkas bibliotēkām Rīgā.

«Izmantojot labāko Eiropas universitāšu bibliotēku darba pieredzi un LU Bibliotēkas darba kvalitātes augstos standartus, Dabaszinātņu bibliotēka ir izveidota kā lietotājiem draudzīgākā un atvērtākā bibliotēka,» atzīst I. Gudakovska.

LU Akadēmiskajā centrā Torņakalnā iekārtotas sešu Valsts nozīmes pētniecības centru laboratorijas un divi institūti:

- Enerģijas un vides resursu ieguves un ilgtspējīgas izmantošanas tehnoloģiju Valsts nozīmes pētniecības centrs,
- Farmācijas un biomedicīnas Valsts nozīmes pētniecības centrs,
- Lauksaimniecības resursu izmantošanas un pārtikas Valsts nozīmes pētniecības centrs,
- Meža un ūdens resursu Valsts nozīmes pētniecības centrs,
- Nanostrukturēto un daudzfunkcionālo materiālu, konstrukciju un tehnoloģiju Valsts nozīmes pētniecības centrs,
- Sabiedrības veselības un klīniskās medicīnas Valsts nozīmes pētniecības centrs,
- Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūts,
- Ķīmiskās fizikas institūts.

Papildu informācija

Pirms Akadēmiskā centra būvniecības uzsākšanas ēkas apbūves vietā Rīgā, Jelgavas ielā 1, noritēja Torņakalnā lielākie arheoloģiskie izrakumi pēdējo 20 gadu laikā. Arheoloģiskie izrakumi minētajā teritorijā tika veikti, jo 17. gadsimtā tur atradās apdzīvota vieta. Izrakumos tika atrasti vairāki tūkstoši mālu lausku, dažādas monētas, liелgabalu munīcija, kā arī citi tam laikam raksturīgi priekšmeti. Visas atklātās arheoloģiskās liecības dokumentētas un sagatavotas nodošānai Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja krājumā.

Torņakalna nosaukums cēlies no Sarkanā ķieģeļu sešstāvu sardzes torņa, kas atradās seno Jelgavas un Bauskas ceļu sākumā pie Daugavas pārceltuves. Vēlāk Torņakalns līdzīgi kā Āgenskalns kļuva par turīgu pilsētnieku iecienītu atpūtas vietu. Tomēr tā nebija tikai atpūtas zona pilsētniekiem, jo jau 19. gadsimtā tur darbojās vairākas manufaktūras un

fabrikas, kā arī tvaika dzirnavas. Vēl 20. gadsimta sākumā Ziepniekkalnu no Torņakalna šķīra plašs meža masīvs.

Nokļūšana

Akadēmiskais centrs atrodas 8–10 minūšu gājiena attālumā no sabiedriskā transporta pieturas «Nacionālā bibliotēka», kas ir tuvākā pietura. No septembra papildu sabiedriskā transporta reisi esošajās līnijās gan netiek plānoti. Pašlaik norit pārrunas ar Rīgas domi par iespējamo sabiedriskā transporta pieturvietas un sabiedriskā transporta līnijas izveidi Jelgavas ielā pie studiju ēkas. Nākotnē plānota arī veloceliņa Akmens tilts – Torņakalns izveide, lai no tilta varētu nobraukt, neizmantojot pazemes eju.

Pašlaik Torņakalna akadēmiskā centra teritorijā izvietotas 200 velonovietnes, kā arī 100 autostāvvietas.

University of Latvia Natural Sciences Centre in Torņakalns is completed!

Torņakalns – Jelgavas iela 1, five years ago a site of small communal gardens, now is a home to the completed University of Latvia Natural Sciences Centre, where more than 3000 students will begin their studies this September, specialising in biology, geography, chemistry, as well as optometry and vision science. The publication conveys the building process and the Centre's modern equipment, which will be available to students and teachers. Those involved in building of the Centre pride themselves in the fast construction progress – a time capsule with a message for future generations was immured only in May last year, but the rafters' celebration was held in October of the same year. It took less than a year until the building was accepted as ready to use by the authorities. The new building is the first stage of the project which envisages establishing the University of Latvia campus in Torņakalns. The following stages hold a plan to create a Humanities and Social Sciences Centre, as well as Exact and Life Sciences Centre.

Iemācījās uzņēmējdarbības vadību un ieguva finansējumu sava biznesa attīstībai

Natalja KORNIŠOVA, LU studentu Biznesa inkubators

Jūnija sākumā četras studentu komandas pēc studiju kursa «Uzņēmējdarbības ekonomika» pabeigšanas ieguva kopumā 12 800 EUR savas biznesa idejas attīstībai un iespēju četrus mēnešus attīstīt to Latvijas Universitātes studentu Biznesa inkubatorā.

Unikāla iniciatīva

Atnākot uz studiju kursa «Uzņēmējdarbības ekonomika» pirmo nodarbību februārī, daudzi Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes (LU EVF) un citu fakultāšu studenti nemaz neapzinājās, ka standarta studiju kursa vietā piedalīsies unikālajā LU, LU EVF Biznesa inkubatora un LU Biznesa ideju fonda iniciatīvā «Studenta uzņēmēja gars», kas kursa laikā ļaus viņiem ne vien apgūt uzņēmējdarbības teoriju, bet arī attīstīt pašiem savas biznesa idejas un, kas ir īpaši pievilcīgi, kursa noslēgumā saņemt Biznesa ideju fonda finansālo un Biznesa inkubatora praktisko atbalstu to realizēšanai. «Latvijā jau ir programmas, kas ļauj uzņēmējdarbības teoriju lietot praksē, bet programma, kas apvieno teorētisko pamatu, finansējumu un biznesa inkubāciju, mūsu valstī ir unikāla,» stāsta LU Biznesa ideju fonda vadītājs un iniciatīvas koordinators Jānis Baltačs.

Kurss ir pārspējis cerības

Kopā iniciatīvas «Studenta uzņēmēja gars» ietvaros šogad iespēja atbrīvot savu uzņēmēja garu, izmēģinot spēkus uzņēmējdarbībā, bija 140 studentiem. Paši programmas dalībnieki novēroja augstu kolēģu motivāciju un aktivitāti, izstrādājot idejas. «Mūsdienās joprojām daudzi jaunieši baidās uzsākt uzņēmējdarbību, jo nav pārliecināti par idejas dzīvotspēju, nevēlas uzņemties kredītsaistības vai nevar atrast domubiedrus. Šī programma nodrošina atbalstu visos ķēdes posmos,» savos iespaidos par dalību programmā dalās LU EVF 2. kursa students Niks Jansons. «Kurss ir pārspējis manas cerības – sauso, garlaicīgo lekciju vietā šeit viss tiek pasniegts interesanti un dinamiski, lekcijās regulāri ir ietverti praktiskie piemēri, un pasniedzēji izmanto tādas mācīšanas metodes, par kurām esmu lasījis tikai grāmatās,» savos iespaidos par studiju kursa norisi dalās programmas dalībnieks un viens no noslēguma konkursa uzvarētājiem Valts Vīze.

**STUDENTA
UZŅĒMĒJA GARS
2015 - 2017**

140 LU studenti

piedalīsies programmā katru gadu

12 800 EUR ideju realizēšanai

Jūnijā pēc studiju kursa pabeigšanas programmas dalībnieki trijos mēnešos izstrādātās idejas prezentēja pieredzējušu uzņēmēju žūrijai, kas no projektiem izvēlējās četrus, piešķirot tiem kopumā 12 800 EUR lielu finansējumu un iespēju attīstīt savu ideju LU studentu Biznesa inkubatorā četrus mēnešus. Žūrija, kuras sastāvā šogad darbojās uzņēmējdarbības guru Aigars Ruņģis (SIA «Valmiermuižas alus» dibinātājs un vadītājs), Eldars Loginovs (*Fastr Books* dibinātājs), kā arī biedrības «Latvijas Biznesa Enģeļu Tīkls» pārstāvis Uldis Cimdiņš un citi, konkursa grantus piešķīra četriem biznesa projektiem: *CatFeeder*, *Creativity Within (3iDEA)*, *Pinaceja* un *rebelprint.eu (vijamedia.eu)*, norādot jomas, kurās piešķirtā nauda var tikt izlietota. Tā ir produktu prototipu un IT sistēmas izstrāde, mārketinga izdevumi un produkta/pakalpojuma testēšana tirgū.

2015. gada septembrī visas četras komandas ir attīstījušas savas idejas līdz taustāmam rezultātam, bet priekšā ir lielāki izaicinājumi. Septembra beigās komandas piedalīsies tradicionālajā LU Biznesa inkubatora sezonas noslēguma konkursā, kurā visi inkubāciju izgājušie uzņēmēji (t. sk. arī «Studenta uzņēmēja gara» dalībnieki) pretendēs uz 10 000 EUR lielu balvu sava biznesa turpmākai attīstībai.

CatFeeder idejas autori, pateicoties 3000 EUR balvai, īsteno savu ideju par mājdzīvnieku attālinātas barošanas risinājumu. Tuvākajā laikā ir plānota produkta prototipa izstrāde un testēšana tirgū. «Svinēt nav laika, priekšā lielākas uzvaras!» saņemot simbolisku naudas čeku, latviešu mūziķa vārdiem teica students – uzņēmējs Valts Vīze. «Balva ir nopietns atbalsts un svarīgs novērtējums, kas apstiprina mūsu pārliecību par projekta ilgtspēju.» Ja produkts tiks veiksmīgi testēts, *CatFeeder* plāno turpināt attīstīt mājdzīvnieku iekārtu un aksesuāru inovācijas.

Sākotnēji *3iDEA*, bet tagad *Creativity Within* biznesa projekta mērķis – atmiņas un emocijas iemūžināt 3D formātā. Komanda piedāvās saviem klientiem izveidot viņu vai viņu bērnu

Pirmajā lekcijā par organizācijas būtību pasniedzējs uzdeva jautājumu, kādēļ ir vajadzīgs vadītājs. Uzklaušījis pāris neskaidras atbildes, viņš atvainojās un apmēram uz minūti izgāja no auditorijas. Šīs minūtes laikā, pats par sevi saprotams, bija sākusies kņada. Tad pēkšņi troksni pārtrauca pasniedzēja atgriešanās. Viņš nostājās mūsu priekšā un teica: «Lūk, tādēļ ir nepieciešams vadītājs.» Šādu piemēru ir daudz, un tie pārspēj visas definīcijas.

Iniciatīvas «Studenta uzņēmēja gars» uzvarētājkomandas kopā ar LU studentu Biznesa inkubatora un LU Biznesa ideju fonda komandu, 2015. gada jūnijs

zīmējumu 3D modeli un, izmantojot 3D drukas tehnoloģijas, izgatavot reālu objektu – suvenīru vai rotaļlietu. Idejas realizācijai komanda ieguva 2500 EUR, ar kuru palīdzību jau izveidojusi projekta mājaslapu un izstrādā mārketinga stratēģiju produkta virzīšanai.

Vienkārši ģeniāla gan konkursa žūrijai, gan apbalvošanas pasākuma viesiem likās studentu un nu jau jauno uzņēmēju ideja – ievārijuma ražošana no priežu čiekuriem, tās attīstībai komanda ieguva 4300 EUR. «Gribējām izveidot jaunu produktu no Latvijai tipiskām izejvielām,» par *Pinaceja* idejas rašanos stāsta komandas dalībnieks Aleksandrs Hrisanfovšs. Šobrīd komanda strādā pie produkta tehnoloģijas un attīsta ražošanas un realizācijas procesus – *Pinaceja* produkcija tiks ražota, izmantojot sadarbības partneru resursus, savu ražotni pagaidām neaprikojot.

Interneta platformas *rebelprint.eu* (pirmais nosaukums ir *vija-media.eu*) komandas dalībnieki – divi draugi Mārtiņš Āboliņš un Jānis Apeināns, pirms saņēma balvu, nopietni aizdomājās par braukšanu uz ārzemēm, lai sapelnītu naudu sava biznesa veidošanai. «Tagad, kad esam saņēmuši naudu savas idejas attīstībai, doma par braukšanu prom vairs nav akūtāla,» saka M. Āboliņš. *rebelprint.eu* ideja ir izveidot interneta vietni, kurā dizaineri varēs piedāvāt savus darbus, bet klienti – pasūtīt T kreklus, cepures, somas u. c. priekšmetus ar iepatikušos rakstu. No LU Biznesa ideju fonda iegūtos 3000 EUR *rebelprint.eu* iegulda platformas izveidē, dizaineru piesaistē un partneru tīkla paplašināšanai. Tīmekļa vietnes pirmā versija jau tiek testēta.

Mecenāti – idejas autori un atbalstītāji

Ideja par Baltijā pirmā biznesa grantu fonda studentiem – LU Biznesa ideju fonda – izveidi un programmas «Studenta uzņēmēja gars» unikālo konceptu pieder LU mecenātam Džonam Medveckim (*John J. Medveckis*), kas, būdams LU goda biedrs un latviešu izcelsmes ASV uzņēmējs, aicināja šo ideju atbalstīt arī savus draugus un citus LU mecenātus. Viņš apsolīja piešķirt fondam līdz 100 tūkst. USD lielu starta kapitālu, solot likt dolāru pret katru ziedoto dolāru. Otrus 100 000 USD Biznesa ideju fondam ziedoja Ričards un Inese Driehaus no ASV. Pateicoties Džona Medvecka iniciatīvai un 70 ārzemju un vietējo mecenātu – uzņēmumu un privātpersonu – ziedojumiem, LU Biznesa ideju fonds spēj nodrošināt finansējumu programmai «Studenta uzņēmēja gars», ko plānots turpināt līdz 2017. gadam, nākamo jauno uzņēmēju sasaukumu izsludinot 2016. gada janvārī.

Ziedot līdzekļus programmai un citām iniciatīvām, kas ir vērstas uz studentu uzņēmējdarbības spēju attīstīšanu, ir iespējams LU studentu Biznesa inkubatora vai LU Fonda mājaslapā.

«Šodien jūs esat studenti, pēc pieciem gadiem jau vērtēsiet biznesa idejas, bet pēc desmit – kļūsiet par mecenātiem, kas atbalsta tādus projektus kā «Studenta uzņēmēja gars». Manos studiju gados uzņēmēja garu nācās attīstīt, pašiem meklējot iespējas un padomu dažādās sabiedriskajās organizācijās. Šobrīd jums ir fantastiska iespēja iegūt gan finansiālu, gan praktisku atbalstu augstskolā, kurā studējat!» savā uzrunā uzsvēra A. Ruņģis, konkursa dalībniekiem novēlot vēl augstākus lidojumus un plašāku spārnu vēzienu.

LU STUDENTU BIZNESĀSĒJUMA INKUBATORS

Dibināts 2012. gadā

Trijos gados palīdzēja tapt 50 uzņēmumiem

Šobrīd darbojas 15 aktīvi studentu uzņēmumi

Spilgtākie projekti: «Zibens bizness»,
«Studenta uzņēmēja gars», «Inovāciju stends»,
«Otrdienas Biznesa vakari»

Vadītājs: Mikus Losāns

Atrašanās vieta: Aspazijas bulv. 5, 222. telpa

Mājaslapa: www.biznesainkubators.lu.lv

Facebook: [biznesainkubators](https://www.facebook.com/biznesainkubators)

Tviteris: [BizInkubators](https://twitter.com/BizInkubators)

**Uzņemšana 2015./2016. gada sezonā
līdz 9. oktobrim!**

From business management studies to obtaining funding for business development

After completing the course «Business Economics» in early June, a team of four students scored a total of 12 800 EUR for the development of their business idea and an opportunity to develop it in the University of Latvia Student Business Incubator for four months. The authors of «CatFeeder» idea are currently implementing their plan to generate a remote pet feeding solution. «Creativity Within» business objective – to perpetuate the memory and emotions in 3D format. «Pinaceja» will produce jam from pine cones, while the internet platform's «rebelprint.eu» idea is to create a web site where designers will be able to offer their works, and customers – to order T-shirts, hats, bags, and other items with the pattern of their liking. The support to student business ideas was provided by the University of Latvia patrons.

Mentoring Latvijas Universitātē – ieguvēji ir visi!

Agita ŠMITIŅA, LU Karjeras centrs, psiholoģe
Sarmīte VOITKĀNE, LU Studentu serviss, psiholoģe

Studiju uzsākšana augstskolā ir nozīmīgu pārmaiņu laiks – tā ir pāreja uz lielāku patstāvību, citādu mācību darba organizēšanu, jaunajam studentam ir jāiejūtas arī citā kolektīvā, jāapgūst daudz informācijas, jāsakaras ar nepierastām vai nepieredzētām situācijām. Lai arī daudziem pirmkursniekiem adaptēšanās jaunai videi un studiju prasībām nesagādā nekādas grūtības, tomēr daļai studentu pāreja uz studijām ir izaicinājums, ar kuru nav tik viegli tikt galā.

Mentors – atbalsts pirmkursniekam pārmaiņu laikā

Atbalstot pirmā kursa studentus, kuri uzsāk studiju gaitas Latvijas Universitātē, Latvijas Universitātes Studentu padome (LU SP) kopā ar Studentu servisu ir attīstījuši mentoringa

programmu «Students – studentam», kuras ietvaros katram pirmkursniekam ir iespēja iegūt savu mentoru – zinošu un atsaucīgu vecāko kursu studentu, kurš jau ir izbaudījis sarežģīto iejušanos jaunajā Universitātes vidē un ir pietiekami kompetents, lai sniegtu izsmeļošus ieteikumus, kā risināt dažu labu situāciju. Mentoringa kustība kā ļoti nozīmīgs studentu atbalsta veids tiek attīstīta lielākajā daļā pasaules augstskolu, un gan teorētiskās atziņas, gan augstskolu pētījumi un praktiskā augstskolu pieredze rāda, ka tieši vecāko kursu studentu atbalsts pirmkursniekiem būtiski palīdz studiju uzsākšanas posmā.

Kaut arī vairākās fakultātēs vecāko kursu studentu atbalsts jaunajiem ir bijis kā tradīcija arī agrāk, tomēr kopīgi augstskolā organizēta mentoringa programma LU darbojās trešo gadu, un pagājušā gadā programmā iesaistījās apmēram 150–180 mentori un 750–800 jaunie studenti.

LU SP pārstāve Agija Lāce, kura iepriekšējos gadus ir koordinējusi mentoringa programmu un piedalījies tās saturā un virzības attīstīšanā, stāstot par galvenajiem jauno studentu ieguvumiem, uzsver to, ka viņi, piesakoties šai programmā, jau pirms studiju uzsākšanas var iegūt izpratni par studiju procesa norisi savā fakultātē. Agija stāsta, ka «sadarbība ar mentoru ir iespēja no saviem vienaudžiem ar lielāku pieredzi Universitātes dzīvē uzzināt visu, kas interesē, neformālā gaisotnē. Sākot ar to, kur atrodas bibliotēka un kā lietot LUIS, līdz iespējām iesaistīties Studentu pašpārvaldē un LU nodrošinātajās radošajās aktivitātēs un sporta nodarbībās». Kā galvenos ieguvumus Agija uzsver ātrāku sociālās piederības izveidošanos un pirmkursnieka veiksmīgu iekļaušanos studiju vidē. Paši pirmkursnieki aptaujās par mentoru kustības novērtējumu norādījuši, ka noderīgi ir tas, ka bijis iespējams aprunāties ar kādu par neskaidrajiem jautājumiem, šī sadarbība ļāvusi drošāk justies studiju sākumposmā, palīdzējusi

veidot sociālos kontaktus, bijusi «kā pirmais starta punkts augstskolas izzināšanā».

Sagatavošanās būt mentoram dod profesionālāku pārlicību

Lai palīdzētu pašiem mentoriem būt pārlicinātākiem, drošākiem un profesionālāk sagatavotiem saskarsmē ar jaunajiem studentiem, Studentu servisa psihologi izstrādāja studiju kursu «Vienaudžu mentora darba psiholoģiskie aspekti», kuru mentoriem piedāvāja apgūt kā C daļas kursu. Divu gadu laikā kursu apmeklēja vairāk nekā 100 jaunie mentori, un pieaugošā interese par to rāda, ka mentoriem teorētiskā un praktiskā sagatavošanās ir ļoti nozīmīga. Lekcijās studenti varēja gūt zināšanas par mentoringa psiholoģiskajiem aspektiem, mentora darba nozīmīgumu, atbalsta sniegšanas veidiem, kā arī par citām ar komunikāciju saistītām tēmām. Savukārt praktiskajos semināros studenti vingrināja saskarsmes prasmes – spēju veidot un uzturēt kontaktu ar otru cilvēku, aktīvās klausīšanās un jautājumu uzdošanas prasmes, spēju sniegt otram atgriezenisko saiti, motivēt un iedrošināt jauno studentu. Daudz vērtīga studenti ieguva, arī darbojoties grupās – pārrunājot savu pieredzi ar jaunajiem studentiem, risinot dažādas problēmsituācijas, sniedzot nozīmīgu atbalstu cits citam. Būtisks uzsvars kursā tika likts uz to, ka mentors paplašina izpratni par studiju saturu un ieinteresē programmas uzdevumos, palīdz otram studentam virzīties uz viņa iecerētajiem mērķiem, kā arī iedrošina jauno studentu neatkāpties no iecerētā, lai nepamestu studijas jau pie pirmajiem šķēršļiem vai grūtībām studiju procesā.

leguvēji ir visi

Tieši savstarpējo atbalstu un dalīšanos pieredzē studentu – mentori aptaujās novērtē kā vienu no lielākajiem ieguvumiem šajā kursā, kā būtiski ieguvumi minēta arī laika plānošanas prasmes uzlabošana, atbildības uzņemšanās un komunikācijas spēju pilnveidošana. Savukārt A. Lāce uzsver, ka iesaistīšanās mentoringa programmā vecāko kursu studentam ļauj attīstīt līdera dotības un ar gūto pieredzi papildināt savu CV, pēc vēlēšanās saņemot arī atsauksmi no savas fakultātes Studentu pašpārvaldes. Kā praktiskāku ieguvumu viņa min iespēju reģistrēties klausītāja statusā LU un bez maksas apgūt kādu interesējošu studiju kursu, goda lieta ir iespēja pretendēt uz LU Studentu padomes gada balvu «Gada Mentors».

Īstenojot mentoringa programmu, ieguvēja ir arī augstskola – tā iegūst pašpārlicinātākus un labāk informētus pirmkursniekus, kas spēj optimāli iejusties studiju vidē. A. Lāce stāsta: ja ir kāds, pie kā var vērsties ar neskaidriem jautājumiem, jaunie studenti kļūst labāk sagatavoti un informēti par visām iespējām Universitātē, tāpēc pastāv mazāka iespēja, ka viņi pametīs studijas. Līdz ar to kā viens no galvenajiem ieguvumiem minams arī mazāks studentu atbirums.

Ļoti būtiska kopējās mentoringa programmas attīstībā ir sadarbība starp LU SP, Studentu servisu un fakultāšu Studentu pašpārvaldēm. Tieši pašpārvaldes var būt iniciatori mentoringa kustības uzturēšanā un attīstīšanā, un tās var atspoguļot šīs kustības ieguvumus arī augstskolas mācībspēkiem un vadībai. A. Lāce, sadarbojoties ar fakultātēm, ir ievērojusi, ka dažās šī programma tiek īstenota ar lielāku entuziasmu, bet citās, kur studenti ir mazāk aktīvi vai arī pirmkursniekiem vienkārši ir mazāk jautājumu, šķiet, ka mentori nav tik ļoti nepieciešami, jo studenti tāpat ir draudzīgi un atbalstoši.

Pasākuma «Iepazīsti LU» lekcija «Mentoringa programma»

Tomēr sajūta, ka mentorings atsevišķās fakultātēs nav vajadzīgs, jo «visi jau tāpat sadraudzējas un iejūtas» ir mānīga – gadskārtējie dati no pirmā kursa studentu aptaujām rāda, ka īpaši liela vajadzība pēc mentoriem ir tieši tajās fakultātēs, kurās mentoringa programma nedarbojas vai darbojas tikai formāli. Studentu servisa darbinieki ir novērojuši, ka liela loma tajā, cik aktīvi būs gan mentori, gan mentorējamie, ir fakultātes studentiem – līderiem, kā arī programmas koordinatori, kuri rūpējas par to, lai attiecīgajā fakultātē programma tiktu īstenota pēc iespējas labāk, organizē mentoru pieteikšanos vai atlasī, informē jaunus studentus par šo iespēju, kā arī mentorus par apmācības iespējām. Savukārt Studentu pašpārvalžu pārstāvjiem spēku dod tas, ka fakultātes vadība atbalsta un novērtē studentu atbalsta pasākumus, t. sk. mentoringa kustību. Agija Lāce akcentē to, ka mentoringa kustību vislabāk varētu īstenot, pielāgojot to katrai fakultātei individuāli. Vieniem aktīvākais mentorēšanas process notiks Pirmsaristotelī lielākās grupās, citiem optimālai mentordarbībai katram mentoram būs vien dažādi pirmkursnieki, ar kuriem saziņa norisināsies vēl pirms reģistrācijas nedēļas un pēc tam visa semestra garumā.

Konkrētu informāciju par pieteikšanos mentoringa kustībā var meklēt savas fakultātes Studentu pašpārvaldes mājaslapā.

Pirmkursniekiem vērtīgi ieteikumi studijās:
www.lu.lv/studentiem/studijas/ka-studet/ieteikumi/

Mentoring at the University of Latvia – everyone wins!

Supporting the first-year students who start their studies at the University of Latvia, the University Student Council together with Student Services have developed a mentoring program «Student to Student». In its framework every freshman has an opportunity to get a mentor – a knowledgeable and responsive senior student, who has already mastered the complexities of settling down in the new University environment and is sufficiently competent to provide detailed recommendations on how to address quite a few situations. Mentoring movement is a very important way of supporting students, and for this purpose it has been developed in most of the world's universities. Theoretical knowledge, university research and practical experience of higher education institutions show that the senior students' support to freshmen significantly helps in the beginning of the studies.

Aktuāli notikumi Latvijas Universitātē

16.05.

«Saules Kauss 2015» pulcē 56 komandas

Lai attīstītu jauniešu zināšanas par energoefektīviem risinājumiem un to izmantojumu mūsdienu pasaulē, Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts ar *EuroNanoForum 2015* organizatoru atbalstu organizēja konkursa «Saules kauss 2015» noslēguma pasākumu – saules transportlīdzekļu sacensības. Sacensībām «Saules Kauss 2015» bija reģistrējušās 72 komandas, kurām bija izsūtīti saules bateriju un motorīņu komplekti un 15 lielāka laukuma saules baterijas radiovadāmo modeļu konstruēšanai. Uz pasākuma ieradās 56 komandas, katrā 2–3 dalībnieki, kopskaitā 142 skolēni no 26 skolām Rīgā un dažādos Latvijas novados.

17.05.

Latvijas Universitātes pūtēju orķestris iegūst otro labāko rezultātu Starptautiskajā pūtēju orķestru konkursā Vācijā

No 15. līdz 17. maijam Karlsrūē (Vācija) norisinājās Bādenes–Virtembergas mūzikas festivāls «Karlsrūe 2015», tā ietvaros notika arī Starptautiskais pūtēju orķestru konkurss. Latvijas Universitātes pūtēju orķestris (diriģenti Jānis Puriņš un Jānis Kaģis) piedalījās koncertorķestru konkursā un savā grupā 14 orķestru konkurencē ieguva II vietu, saņemot 91,30 punktus, 800 EUR lielu naudas prēmiju un diplomu par īpašu izcilību. Šis bija orķestra piektais starptautiskais konkurss, un uzskatāms par ļoti nozīmīgu sasniegumu kolektīva radošajā biogrāfijā.

LU pūtēju orķestris piedalās XXV Vispārējo latviešu dziesmu un XV deju svētku gājienā

19.05.

Forumā «Latvijas zinātnes smailes» prezentēta akadēmiķa Jāņa Stradiņa gada grāmata

Lai aktualizētu Latvijas zinātnes būtiskākos izaicinājumus, tiecoties uz izcilības virsotņu sasniegšanu, Latvijas Universitāte 19. maijā rīkoja tematisku forumu «Latvijas zinātnes smailes». Forumā laikā tika prezentēta Jāņa Stradiņa gada grāmata «Zinātnes un kultūras mijiedarbība Latvijā un pasaulē», kurā iekļautās vairāku autoru publikācijas iepazīstina ar akadēmiķim vēltajās iniciatīvās aplūkoto tematiku, idejām, secinājumiem un ierosmēm, kas varētu būt noderīgas, rūpējoties par mūsu valsts augstākās izglītības, zinātnes un kultūras tālāko attīstību.

21.05.

Humanitāro zinātņu fakultātē atklātas vasaras auditorijas

Humanitāro zinātņu fakultātes pagalmā atklātas Humanitāro zinātņu vasaras auditorijas, kas tika izveidotas, pateicoties LU Fonda un fakultātes atbalstam. Fakultātes projekts «Humanitāro zinātņu vasaras auditorijas» pagājušā gada pavasarī kļuva par konkursa «Latvijas Universitātes labākais projekts 2014» laureātu, iegūstot 6500 eiro lielu naudas balvu tā īstenošanai. Projektu ar ziedojumiem atbalstījuši arī fakultātes mācībspēki, studenti un darbinieki. Rezultātā tika izveidotas trīs mācību procesam piemērotas un aprīkotas kupolveida lapenes.

21.05.

Konkursā «Hadrans» uzvar Chomsky Chess Club

Ceturtdienas, 21. maija, vakarā uz mūzikas kluba NABAKLAB skatuves kāpa sešas jaunās studentu mūzikas grupas, lai Radio NABA un LU Studentu padomes rīkotajā jauno mūzikas

grupu konkursa «Hadrans '15» finālā publiku iepazīstinātu ar savu skaņējumu. Par šī gada konkursa uzvarētājiem kļuva muzikālā apvienība *Chomsky Chess Club*, kas pārstāvēja Latvijas Universitātes Datorikas fakultāti. Konkursā otro vietu ieguva Gatis Ziema un «Izvirtības rēģi», bet trešo vietu un arī ierakstu studijas «SKAN» specbalvu ieguva grupa «TRIS».

26.05.

Devītais labākais pasaulē – Latvijas Universitātes koris «Minjona»

Savā četrdesmitajā jubilejas gadā Latvijas Universitātes sieviešu koris «Minjona» atzīts par devīto labāko sieviešu kori pasaulē. Tā liecina prestižā starptautisko koru olimpiāžu rīkotāja *Interkultur 2015*. gada aprīlī noteiktie un publicētie starptautiskie koru reitingu rezultāti. Sieviešu koru reitingā «Minjona» profesora Romāna Vanaga vadībā ieguvisi 1013 punktus. 2015. gads ir kora «Minjona» jubilejas gads, kas ieskandināts ar garīgās mūzikas koncertu Rīgas Doma baznīcā 2015. gada 20. maijā. Koris dibināts 1975. gadā, 1977. gada 5. aprīlī korim piešķirts vārds «Minjona».

«Minjona» piedalās XXV Vispārējo latviešu dziesmu un XV deju svētku gājienā

04.06.

Par Latvijas Universitātes rektoru ievēlēts prof. Indriķis Muižnieks

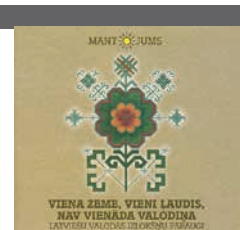
4. jūnijā Latvijas Universitātē notika LU Satversmes sapulces sēde, kurā par Universitātes rektoru uz nākamajiem četriem gadiem ievēlēts LU zinātņu prorektors prof. Indriķis Muižnieks. Uz rektora amatu pretendēja arī Datorikas fakultātes dekāns prof. Juris Borzovs. Rektoru LU Satversmes sapulce ievēl uz četriem gadiem. Rektora vēlēšanas notiek aizklāti. Par ievēlētu rektora amatā atzīstams pretendents, kurš saņēmis vairāk par pusi balsu no to Universitātes Satversmes sapulces dalībnieku skaita, kas piedalījušies vēlēšanās.

08.06.

Izdevuma «Latviešu valodas izlokšņu paraugi» atvēršanas svētki

«Latviešu valodas izlokšņu paraugi» – tā saucas apgāda «Upe tt» jaunākais izdevums, kura atvēršana notika 8. jūnijā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Izdevums tapis apgādā sadarbībā ar Latvijas Universitātes (LU) Humanitāro zinātņu fakultāti, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtu, LU Filozofijas un socioloģijas institūtu un citiem dialektoloģijas speciālistiem un Latvijas novadu runas draugiem. Izdevuma būtību izsaka tā poētiskais nosaukums «Viena zeme, vieni laudis, nav vienāda valodība Latvijas valodas izlokšņu paraugi». Tie ir 105 ieraksti no aptuveni 90 Latvijas izlokšņiem, kas apkopoti trijos audio diskos, to skaņējuma ilgums ir vairāk nekā 3,5 stundas.

08.06.

Četras LU studentu komandas iegūst finansējumu biznesa ideju attīstībai

Pirmdien, 8. jūnijā, Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes Biznesa inkubatorā notika programmas «Studenta uzņēmēja gars» dalībnieku biznesa projektu prezentācijas, kuru rezultātā komandas *CatFeeder*, *vijamedia.eu*, *3iDEA* un *Pinaceja* saņēma kopumā 12 800 EUR lielu finansējumu un iespēju attīstīt savu ideju LU studentu Biznesa inkubatorā. Šogad konkursam bija pieteikušās 7 komandas no 24, kas piedalījās programmā. Konkursa dalībnieki piedāvāja visdažādākās biznesa idejas, t. sk. 3D tehnoloģijas, koka pulksteņus, brīvdienu plānošanas rīku un ievārījuma ražošanu no prieku čiekuriem. Projekts tiek īstenots, pateicoties 70 mecenātu ziedojumiem. Ziedojumus administrē Latvijas Universitātes Fonds.

no 2015. gada maija līdz augustam

12.06.

EuroNanoForum 2015 vieno gan nozares līderus, gan mazos un vidējos uzņēmumus atvērto inovāciju veicināšanai

No 10. līdz 12. jūnijam Rīgā notika konference *EuroNanoForum 2015*, kas pulcēja lielākos nanotehnoloģiju nozares spēlētājus, politikas veidotājus, akadēmisko aprindu, kā arī mazo un vidējo uzņēmumu pārstāvjus, lai diskutētu par Eiropas konkurētspēju. Konferencē lielāki uzmanība tika veltīta rūpniecības sekmēšanai, radot jaunus tirgus nanotehnoloģijām un progresīvajiem materiāliem, kā arī ekonomiskās izaugsmes veicināšanai Eiropā.

01.07.

Amatā stājušies četri jauniešiem fakultāšu dekāni

Ar 1. jūliju Sociālo zinātņu fakultātes dekāna amatā stājies profesors Juris Rozenvalds, Teoloģijas fakultātes dekāna amatā stājies asociētā profesore Dace Balode, Juridiskās fakultātes dekāna amatā – asociētā profesore Anita Rodiņa, savukārt Vēstures un filozofijas fakultātes dekāna amatā – asociētā profesore Valda Kļava. Fakultāšu dekāni tiek ievēlēti uz četriem gadiem.

Valda Kļava

Anita Rodiņa.
Foto: Boriss Kolesņikovs

Dace Balode

Juris Rozenvalds

09.07.

LU Fonds 2014./2015. akadēmiskajā gadā studentiem piešķīra 121 stipendiju

2014./2015. akadēmiskajā gadā Latvijas Universitātes Fonds ir piešķīris studentiem 121 stipendiju, t. sk. 21 Kristapa Morberga stipendiju (no tām 6 RTU studentiem), 12 stipendijas «Ceļmaize», 15 M. M. V. Petkevičs piemiņas stipendijas, 23 novadu stipendijas (4 – Salaspils novada, 8 – Jelgavas novada, 9 – Saldus novada un 2 – Engures novada jauniešiem), kā arī 9 Žaņa Lapuļa piemiņas stipendijas u. c. 80% šī akadēmiskā gada LU Fonda stipendiātu ir LU studenti, 9% studē Rīgas Tehniskajā universitātē, 4% ir Rīgas Straidiņa universitātes studenti, tāpat stipendijas tika izmaksātas Latvijas Lauksaimniecības universitātes, Liepājas Universitātes, Latvijas Kultūras akadēmijas, Ventspils Augstskolas un Rīgas Tehniskās koledžas studentiem.

Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes studentu, LU Fonda stipendiātu izstādes atklāšana

13.07.

Latvijas Universitāte un Pusaņas Nacionālā universitāte vienojas par studentu apmaiņu

Pirmdien, 13. jūlijā, Latvijas Universitātē viesojās Pusaņas Nacionālās universitātes (*Pusan National University*) delegācija no Dievidkorejas. Ar LU rektoru prof. Mārci Auziņu tika noslēgtas Pusaņas Nacionālās universitātes prezidents prof. Ki-Seobs Kims (*Ki-Seob Kim*) un starptautisko attiecību dekāns prof. Hongčans Čuns (*Hongchan Chun*), kā arī sekretārs Seongs-Jins Parks (*Seong-Jin Park*). Jau iepriekš tika parakstīts sadarbības līgums starp LU un Pusaņas Nacionālo universitāti, tāpēc pirmdienas vizītes mērķis bija pārrunāt tālākās sadarbības iespējas. Tika noslēgtas vienošanās par studentu apmaiņu un plānots, ka jau nākamajā – 2015./2016. akadēmiskajā gadā četri LU studenti dosies apmaiņas studijās uz Pusaņas Universitāti, savukārt četri Dienvidkorejas studenti ieradīsies pie mums LU.

No kreisās: LU rektors prof. Mārcis Auziņš un Pusaņas Nacionālās universitātes prezidents prof. Ki-Seobs Kims

14.07.

No 28. pasaules universiādes Dienvidkorejā studenti atgriezās ar divām medaļām

No 3. līdz 14. jūlijam Gvangju Universitātē Gvangju, Korejā, notika 28. vasaras studentu universiāde, kurā piedalījās 143 valstu pārstāvji. Latvijas komandā bija 48 sportisti, no kuriem 11 pārstāvēja Latvijas Universitāti (LU). Latvijas Universitātes studenti piedalījās trīs sporta veidos: vieglatlētikā (7), loka šaušanā (2), teikvondo (2). Labākie starti padevās vieglatlētjiem, vispirms 10. jūlijā Zigismunds Sirmāis ar rezultātu 79,37 m izcīnīja bronzas godalgu šķēpa mešanā, un divas dienas vēlāk Madara Onužāne izcīnīja otro vietu augstlēkšanā (1,80 m). Kopsummā Latvija ar divām sudraba un vienu bronzas medaļu ierindojās 47. vietā.

Zigismunds Sirmāis un Madara Onužāne.
Foto: Ilvis Ābeļkals

17.07.

Latvijas Universitātē norisinājās Eiropas 47. atomsistēmu konference

No 14. līdz 17. jūlijam Latvijas Universitātē notika Eiropas 47. atomsistēmu konference, kas pulcēja 170 jaunus un pieredzējušus atomfizikus no 26 pasaules valstīm. Cita starpā tika diskutēts par pašiem fundamentālākajiem pasaules uzbūves jautājumiem, piemēram, cik daudz mēs zinām par to, no kā uzbūvēta pasaule, un kā atomfizika ļauj uzzināt par to vairāk; vai fizikālās konstantes patiešām ir konstantas vai varbūt tās ar laiku tomēr mainās? Konferencē laikā norisinājās divas standu referātu sesijas, kurās kopā tika izstādīti 97 standu referāti.

05.08.

Nāk klajā G. F. Stendera «Latviešu gramatikas» (1783) pirmais tulkojums latviešu valodā

Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta (LU LFMI) apgāds šī gada jūlijā laidis klajā Gotharda Frīdriha Stendera darba «Latviešu gramatika» (*Lettische Grammatik*, 1783) tulkojumu latviešu valodā. Grāmatas tulkotāja ir LU LFMI pētniece Zigrīda Frīde, to papildina tulkošanas ievads un zinātniski komentāri. Grāmata tapusi ar Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu valsts pētījumu programmas «Letonika – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības» projekta Nr. 4 «Kultūra un identitātes Latvijā: mantojums un mūsdienas prakse» ietvaros.

23.08.

Latvijas Universitātes Dabaszinātņu centrs Torņakalnā ir nodots ekspluatācijā

Rīgas pilsētas būvvalde ir pieņēmusi ekspluatācijā Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmisko centru Torņakalnā. Jaunajai ēkai ir septiņi stāvi, kuros izvietotas auditorijas, laboratorijas, darba un semināru telpas, kā arī bibliotēka. Ēkas augšstāvā atrodas zinātniskā siltumnīca, semināru telpa ar skatu uz Vecrīgu un jaunuzcelto Latvijas Nacionālo bibliotēku. Uz ēkas jumta nākotnē paredzēts izvietot vēja ģeneratorus un saules kolektorus, dodot iespēju izmantot alternatīvo enerģiju, bet visu ēkas sistēmu darbību vadīs «gudrās mājas» tehnoloģijas.

ISSN 1691-8185

9 771691 818502